9 augustus 1914

Brussel, 8 augustus. De Soir zegt, dat uit officiele bron het bericht van een Amsterdams blad, dat de stad Luik en 7 forten zouden hebben gecapituleerd, wordt tegengesproken.

Brussel, 8 augustus. ‘t Is negen uur. Wat er ook moge gebeuren, de algemene indruk is: wij winnen tijd. De Duitse troepen, die Luik hebben bestormd, zullen trachten de Maas over te trekken. Dit zal echter niet zo gemakkelijk gaan. Men kan betwijfelen, of zij door de stad Luik kunnen, die ze nu beter dan ooit tegenhouden zal, daar de forten de eigen Belgische bevolking maar weinig meer te sparen hebben. De Duitsers zullen dus benoorden of bezuiden de stad te trekken hebben. Dat kan veel tijd gaan kosten. Zij zijn trouwens uitgeput en lijden gebrek aan ammunitie. Wij hebben dan ook geen nieuwe algemene aanval voor het ogenblik te vrezen; te meer niet, daar zij ons niet meer zullen aandurven, dan met alle beschikbare krachten in de provincie Luik zelve en in het noorden van de provincie Luxemburg. Hun eigen verkenningen bevestigen deze mening. Dit alles, ik herhaal het, schenkt ons respijt en geeft ons goede hoop. Onze soldaten hebben zich vermoedelijk kunnen terugtrekken tot op de plaats waar de Franse troepen zich bevinden, die, naar de Times meldt, honderd vijf en zestigduizend man sterk kunnen zijn en op dit ogenblik de Duitsers vermoedelijk aan het bevechten zijn. De Belgische bevolking is vol betrouwen. De toestand is, gegeven de omstandigheden, beter en schoner, dan ooit iemand had durven denken of hopen.

Maastricht, 8 augustus. Nabij de Limburgse grens. Op het landgoed van graaf Geloes heeft men liefderijk honderd vijf en zeventig Belgische dorpelingen opgenomen, in hoofdzaak uit het dorp Berneau, die uit hun woonsteden verdreven zijn, omdat de meeste

huizen verbrand zijn. Wij hebben lang met de ongelukkige dorpelingen gesproken, die door het gezin van graaf Geloes, de onvermoeide gravin aan het hoofd, op ontroerende wijze verzorgd worden. De geschiedenis der dorpelingen is eenvoudig: tot de oorlog uitbrak, woonden zij vredig in hun stille dorpen, waar zij het goed hadden. Nu is de vijand door hun geboorteplaats getrokken en zij hebben niets meer over. Hun huizen zijn voor een deel verbrand, de oogst is vernietigd, hun vee is weg en gedood en in de dorpen zijn doden gevallen.

Op het voorplein van het kasteel waar zo vele ongelukkigen van over de grenzen als naar een veilige haven zijn toegeijld, vertelt mij een jongeman uit Berneau met een van leed en zenuwen strak verbeten gezicht, hoe er gisteren zijn vader en zijn broer voor de ogen van zijn moeder door de Duitsers zijn neergeschoten. Zij werden er valselijk van beschuldigd de komst der Duitsers telefonisch verklapt te hebben, terwijl de mensen niet eens telefoon hadden. Men had de vader van de jongeman, die mij zijn verhaal deed, aangezien voor de molenaar, de buurman die een telefoon had.

Ik laat de jongeman vertellen en ik vraag me daar op het zonnige terras, waar de roze stamgeraniums en de rode begonia's het eerwaardige grijze kasteel met een weelderige kleurige bloemenrand omsluiten, af, of ik dan sta te dromen. Maar gravin de Geloes en haar dochter die als weldoende feeën de toegestroomde ongelukkigen bijstaan, terwijl zij zelf zo goed als zonder mannelijk personeel zijn, daar ieder man in het leger is, nemen ons mee naar de oranjerie die tot dagverblijf van vele gevluchte gezinnen is ingericht en zij vertellen ons hoe op het kasteel te Berneau ook de bakker uit Berneau is aangekomen, die nadat hij twee dagen en twee nachten aan één stuk voor de Duitsers brood had gebakken,

van alles ontbloot de wijk had moeten nemen. Nu had hij gevraagd op het kasteel opgenomen te worden; hij zou dan elke dag het brood bakken voor die ongewoon grote kasteelbevolking.

Een der op het kasteel liefderijk opgenomen vrouwen was gravin de Geloes om een hemd komen vragen. “Hebt gij dan geen hemd?” had deze gezegd, waarop de vrouw haar lijfje had opengemaakt. “Gij bloedt”! had de gravin uitgeroepen. “Neen”, antwoordde de vrouw, “niet ik, de Duitsers hadden op mijn broer geschoten en toen heb ik hem in mijn armen genomen en daarin is hij gestorven.”

In de oranjerie, aan het einde van weelderige moestuinen gelegen, waar in de grote druivenkassen de zware trossen rijpten, zaten de gevluchte Belgen aan het middagmaal, mannen, vrouwen en veel kinderen, die door de vorstelijke mildheid van graaf Geloes op dat ogenblik zeker geen klagen hadden. Men kon wanen een groep landverhuizers te zien, zoals men die op trieste wintermiddagen wel door de straten van Rotterdam ziet trekken en allen deden hetzelfde verhaal. Hun dorp was vrijwel verwoest, zij hadden niets meer. Een vrouw verzekerde mij dat de Duitsers op een kind geschoten hadden. “Bij ongeluk natuurlijk”, zegde ik, maar zij bezwoer mij dat zij opzettelijk op het wicht hadden aangelegd, zoals het dorp ook, volgens aller zeggen, stelselmatig in brand was gestoken. Ik heb u reeds gisteren gezegd dat de Duitsers van hun kant de Walen uit de dorpen waar zij zijn doorgetrokken van wreedheid en schieten op de troepen beschuldigen. Laat ons maar niet te zeer zoeken naar de absolute waarheid in deze. Ik mag aan de juistheid van de overgebrachte mededelingen niet twijfelen. Het getuigenis van de burgemeester van Warsage, dat ik u gisteren meldde, is er ook, maar deze ellendige onmenselijke dingen komen immers in alle oorlogen voor; “à la guerre comme à la guerre”,

nietwaar? Mijn hemel ja, laat deze infame leus dan maar weer allerlei mensonterends bedekken.

In het weelderige park van de aristocratische bezitting der Geloes zaten wij een ogenblik in een dichte, koel-schemerige beuken-berceau, aan welker geheimzinnig duistere ingang een faun en een bacchante hun uitdagende lach uitgierden; de volle middagzon stond boven het vorstelijk goed en kleuren van de bloementuin daverden in het lichtgetril. Koel en mals lagen de hellende weiden naar de snelvlietende rivier, waar veel schaduw van statig hout was. De Belgische Maasoever lag in het volle licht en terwijl met tussenpozen een zwaar kanonschot in de middagstilte viel, zagen wij aan de overkant door de zonnige korenvelden langzaam Belgische ambulancewagens trekken. Toen zijn de Rode Kruisauto's, waarmede wij onze tocht gedaan hadden, in snelle vaart naar Maastricht en van daar langs de linker oever de Belgische ambulance tegemoet geijld. Twintig gewonden, van wie twee ernstig gekwetsten; hebben zij vervolgens te Maastricht aangebracht.

En nu nog even iets over de burgemeester van het Belgisch dorpje Warsage, wiens tragisch avontuur ik gisteren verteld heb. De bijkans zeventigjarige verkeerde naar men begrijpt in nijpende onrust omtrent het lot van zijn familie, met wie hij in Warsage samenwoonde. Stel u nu zijn innige blijdschap voor: zijn familie is behouden, is hier te Maastricht en in het hotel aangekomen! Dat was een weerzien! Ik stoof vanmiddag de schrijfkamer binnen en jawel, daar viel ik in een familietafereel waar niets aan mankeerde. Er werd gehuild en gelachen, zoals het behoort en begrijpelijk is.

Maastricht, 8 augustus. Zoeven kwam hier een transport gewonden uit Oupey (vlak ten noorden van het fort Pontisse) door naar

Calvariënberg. Ze schijnen vreselijk te lijden. Oud minister Regout heeft honderd bedden beschikbaar gesteld in zijn particuliere woning.

Maastricht, 8 augustus. ‘t Is avond; weer zijn we een dag verder en nog steeds is het vechten aan de Maasoevers benoorden Luik nog niet gedaan. Nog steeds wordt hier geschut gehoord en nog altijd komen gewonden binnen, heden overdag ruim twintig, onder wie verscheidene Belgen. Bij de Duitse gewonden, waren er die twee dagen zonder verpleging gelegen hadden. De Belgische afgevaardigde Flechet, gewezen senator, is ook hier. De gevluchte en bijna vermoorde burgemeester van Warsage, die te Maastricht in een hotel verblijf houdt, was hedenmiddag in het Rode Kruis. Hij was vol lof over de Maastrichtse ambulance en zou overal heen schrijven dat ze dolgraag zouden weten, waar ze gewonde Belgen konden halen. Hij was ook in het gebouw der rijkskweekschool, waar de Belgische vluchtelingen door de goede zorgen van de milde mensen gespijzigd en gekleed worden. Hij bracht dank voor alles wat zijn landgenoten hier genieten. ‘t Is enorm hoe al de grotere en kleinere firma’s der stad stapels nieuw goed en levensmiddelen zenden, om de van alles beroofde vluchtelingen te restaureren, desnoods te herbergen en ze verder door te zenden;

Verder vernam ik van zeer geloofwaardige zijde dat de pontonbrug door de Duitsers over de Maas geslagen, hedenmiddag aan twee kanten stukgeschoten is door de Belgen, zodat de troepen niet verder kunnen. Van het 90e en 25e regiment der Duitsers zijn bijna alle manschappen als weggemaaid door de mitrailleurs. Een der gewonde Duitsers antwoordde op een vraag waar die regimenten dan waren: “Vernietigd”.

De doktoren en helpers, evenals de dragers van het Rode Kruis hebben de regen van kogels en granaten niet ontzien, waar het gold de gewonden te halen. Menigeen hoorde de kartetsen naast zijn oren fluiten. De geïnterneerden en vervoerbare gewonden moeten allen naar Alkmaar getransporteerd worden.

Berlijn, 6 augustus. Tot weerlegging van de te Londen en te Parijs verspreide onwaarheden over de houding van de Duitse regering in de Belgische kwestie, maakt het bureau van Wolff de tekst openbaar van de telegrafische lastgeving van de 2e augustus aan de Duitse gezant te Brussel:

“De keizerlijke regering heeft vertrouwbare berichten ontvangen, dat de Franse strijdmacht het voornemen heeft om aan de Maas, tussen Givet en Namen, op te rukken. Deze berichten laten geen twijfel of het is het oogmerk van Frankrijk om door Belgisch gebied tegen Duitsland op te trekken. De keizerlijke regering kan niet nalaten te duchten dat België, trots de beste wil, niet in staat zal zijn om zonder hulp de opmars der Fransen met zoveel succes het hoofd te bieden, dat daarin toereikende zekerheid tegen de bedreiging van Duitsland kan worden gevonden.

Het zelfbehoud gebiedt Duitsland de aanval des vijands te voorkomen. Met groot leedwezen zou het derhalve de Duitse regering vervullen als België als een vijandelijke daad zou beschouwen, dat de maatregelen van zijn vijand Duitsland dwingen om tot tegenweer ook van zijn kant Belgisch gebied te betreden.

U.H.W.G. wordt verzocht om hedenavond om 8 uur de Belgische regering hiermee streng vertrouwelijk in kennis te stellen en te verzoeken om een ondubbelzinnig antwoord binnen 12 uren, m.a.w. voor morgenochtend 8 uur. Wij verzoeken U.H.W.G.

onverwijld telegrafisch te melden, hoe uwe voorstellen worden opgenomen en welk het definitieve antwoord van de Belgische regering is.

w.g. von Jagow."

Berlijn, 8 augustus. De geestdrift van het Duitse volk voor de opgedrongen oorlog had reeds het hoogtepunt bereikt. De tijding van de val van Luik heeft daaraan het blijmoedige vertrouwen toegevoegd, dat 43 vredesjaren aan de degelijkheid en slagvaardigheid van het Duitse leger een afbreuk hebben gedaan, dat men er veeleer de grootste militaire daden van mag verwachten.

Zo legt de gehele pers, waaruit de partijverdeeldheid volkomen is verdwenen, de nadruk op de morele betekenis van deze eerste grote overwinning, die nog veel groter is dan de militaire betekenis.

De bladen schrijven o.a.: De geest van onze troepen is die van Gravelotte en Sedan. Het ijzeren kruis licht hen voor in de heilige oorlog. "Het volk onder de wapenen" is thans in Duitsland een tot waarheid geworden leuze.

Bovendien betogen de bladen dat het stormenderhand veroveren van de moderne vesting Luik binnen twee dagen een militaire daad van de eerste rang is die van vérstrekkende invloed moet zijn op de verdere loop van de oorlog, die Duitsland slechts noodgedwongen op Belgische bodem heeft overgebracht. De onthullingen over een arglistig spel der Entente-mogendheden hebben echter bewezen, dat deze oorlog rechtvaardig en voor Duitsland noodzakelijk is.

Berlijn, 8 augustus. De vreugde over de val van Luik is hier algemeen, want de spanning, waarmede men op het eerste overwinningsbericht had gewacht, was buitengewoon.

Vanochtend vernam men hier dat in het buitenland nog altijd leugens over een nederlaag der Duitse troepen bij Luik worden verspreid, maar deze dwaze pogingen tot misleiding zullen weldra door de feiten worden te niet gedaan.

De Lokal-Anzeiger noemt de verovering van Luik de inleiding tot daden, waarvan men zal spreken, zolang er mensen op aarde leven. Onze vijanden - vervolgt het blad - zullen spoedig bemerken dat zij ook verenigd nog niet sterk genoeg zijn om ons te verpletteren, zoals hun doel was. Het begin is gemaakt, dat is de hoofdzaak.

Een ander blad schrijft: Als onze soldaten te velde de val van Luik vernemen, zullen zij niet alleen juichen over het succes onzer wapenen, maar ook weten dat onze opmars naar Noord-Frankrijk daardoor verzekerd is. Onze vijanden zullen er uit leren dat de oude oorlogsdeugden der Duitsers: de snelheid der operaties, de koene vastberadenheid, de heldhaftige doodsverachting en de onvermoeide begeerte om aan te vallen, nog niet uitgestorven zijn.

Berlijn, 8 augustus. Hier ontvangen berichten over de gevechten om Luik zeggen dat Belgische burgers aan de strijd deelnemen. De troepen zijn uit hinderlagen, geneesheren bij de uitoefening van hun beroep beschoten. De bevolking bedrijft gruwelen tegen de gewonden.

Ook wordt gemeld dat de Franse grensbevolking bij Metz uit een hinderlaag Duitse patrouilles beschoten heeft. Het is mogelijk dat aan deze voorvallen de samenstelling der bevolking in deze nijverheidsdistricten schuld heeft, maar ‘t kan ook zijn dat in

Frankrijk en België een strijd van vrijscharen wordt voorbereid. Als dit blijkt door herhaling van dergelijke voorvallen dan zullen onze tegenstanders het aan zichzelf hebben te wijten, als de oorlog met onverbiddelijke strengheid ook tegen de schuldige bevolking wordt gevoerd.

De Duitse troepen, gewend aan tucht en gewoon alleen oorlog te voeren tegen de gewapende macht van een vijandelijke staat, zal men het niet kwalijk kunnen nemen als zij in rechtmatige zelfverdediging geen pardon geven.

De hoop, om door deze ontketening van de volkshartstochten invloed te oefenen op de loop van de oorlog, zal afstuiten op de onwankelbare energie van onze aanvoerders en onze troepen.

Reeds bij het begin van de oorlog wensen wij neutrale staten er op te wijzen dat niet de Duitse troepen deze vorm van strijd voeren hebben veroorzaakt.

Hannover, 8 augustus. Gisteren, vrijdag, is in Hannover, toen het bericht van de overwinning van Luik bekend werd, een ware dag van vreugde geweest. In de koffiehuizen werd de tijding van de eervolle onderscheiding van generaal von Emmich, de commanderende generaal, met jubel begroet. De aanwezige officieren hielden tot de gasten vaderlandlievende toespraken. Op de verdiensten van de generaal en zijn troepen werden donderende hoera's uitgebracht. Wel in geen enkele andere stad van Duitsland, zelfs niet te Berlijn, heeft het eerste overwinningsbericht zo grote vreugde veroorzaakt als in deze stad, welke generaal von Emmich sedert jaren onder haar voortreffelijkste burgers telde.

Brussel, 8 augustus. Het decreet, waarbij Luik met het Legioen van Eer wordt onderscheiden, heeft Doumergue aan President Poincaré voorgesteld in een brief, die als volgt luidt:

Parijs, 7 Augustus.

Mijnheer de President,

Op het ogenblik, waarop Duitsland in koelen bloede de onzijdigheid van België, die door verdragen is erkend, schond en niet schroomde het Belgische grondgebied te betreden, heeft de stad Luik, in de eerste plaats geroepen om de schok der Duitse troepen te weerstaan, het gewaagd in een even ongelijke als heldhaftige strijd de invallende legers het hoofd te bieden. Dit prachtige wapenfeit geeft België en de stad Luik in het bijzonder aanspraak op bewondering en roem, waarvan de regering der republiek de duurzame gedachtenis moet laten voortbestaan, door aan de stad Luik het kruis van het Legioen van Eer te verlenen. Ik heb daarom de eer U voor te stellen dit te besluiten.

De minister van buitenlandse zaken,

Gaston Doumergue.

De president der republiek heeft het volgende telegram gezonden:

Parijs, Elysee, 7 augustus, 4 u 40 nam.

Aan zijne majesteit de koning der Belgen,

Het verheugt mij Uwe majesteit te kunnen melden dat de regering der republiek zoeven de wakkere stad Luik met het Legioen van Eer getooid heeft. De regering wil daarmede de heldhaftige verdedigers van deze vesting en het gehele Belgische leger, het leger waarmede

sedert vanochtend het Franse leger zijn bloed mengt op het slagveld, eren.

Raymond Poincaré.

De verdediging van Namen.

De correspondent te Namen van de Petit Bleu seinde gisterenmiddag: De forten van de oostelijke sector der stelling van Namen zijn gereed om een aanval van een vijandelijke troepenmacht, die langs de Tamenne en de Condroz naar de Maas oprukt, af te slaan. De Duitsers zijn blijkbaar van plan de Maas bij Hoei of Andenne over te steken.

Op het ogenblik - ‘s middags 4 uur - hoor ik duidelijk de eerste kanonschoten. Het gevecht is dus begonnen.

De Times schrijft, dat het succes bij de verdediging van Luik Belgen en Fransen de moed zal geven om zich bij Namen nog feller te weer te stellen.

Is Luik gevallen?

De Belgische ochtendbladen, die wij gisteravond ontvingen: de Etoile Belge en de Dernière Heure, houden staande dat alle forten van de stelling Luik nog in het bezit der belgen zijn. Laatstgenoemd blad zegt dat Duitse uhlanen vrijdag in de stad waren doorgedrongen, blijkbaar om de bevolking angst aan te jagen en op die wijze invloed te oefenen op de militaire gouverneur. Maar generaal Leman is door alle vertogen niet geschokt in zijn vast besluit, Luik te blijven verdedigen. Later hebben de uhlanen de stad dan ook weer ontruimd.

De Etoile ontving vrijdagavond (d.i. dus vele uren nadat van Duitse zijde de val van de vesting was gemeld) uit Luik het volgende telegram: “Alle forten zijn nog onbeschadigd in onze handen. Het moreel van het garnizoen is uitstekend, ons is plechtig verzekerd dat de bezetting tot het uiterste stand zal houden. De gevangen genomen Duitsers hadden haast geen patronen meer. Daaruit mag men afleiden dat aan de aanvoer van munitie nogal iets ontbreekt.”

Een reiziger, gisterochtend om 7 uur uit Luik vertrokken en tegen de avond te Rotterdam aangekomen, deelt ons mede dat Luik toen hij vertrok, nog stand hield. Aan de Duitsers was een wapenstilstand van drie uur toegestaan om hun doden, waarmede de omtrek der forten bezaaid lag, te begraven.

In tijden van oorlog. Dr. I. Zandstra schrijft ons vanuit Brussel:

Veertien dagen waren reeds voorbij van de vakantie die we ook ditmaal in het vaderland doorbrachten. Daar kwamen opeens als een donderslag uit heldere hemel de dreigende oorlogsberichten aan al die genoegens een einde maken. Oostenrijk in oorlog met Servië, Rusland mobiliseert, Duitsland zal volgen, dat waren de jobstijdingen die ons deden besluiten, zo spoedig mogelijk “huistoe” te gaan.

In Rotterdam-Beurs komt de kelner met een hoogst bedenkelijk gezicht ons reeds vertellen, dat de Nederlandse kustwacht op post is, en de algemene mobilisatie voor de deur staat. Naar Brussel! Door de goede zorgen van de hoofdconducteur krijgt de kleine familie een coupé voor zich en weldra liggen onze twee kleine peuters in slaap.

Intussen ondervinden we het eerst de gevolgen der mobilisatie. Onze bagage, die reeds de vorige dag was verzonden, is niet

aangekomen. Waar ze is weet men niet. U begrijpt, mijnheer, in deze tijd van mobilisatie! Kijkt U maar eens te Brussel na. Een schrale troost. Tot mijn grote verrassing vind ik echter de volgende dag alles terug in een hoekje van ‘t Brusselse entrepôt.

In Antwerpen en Brussel was de mobilisatie in volle gang. Is de Belg bij buitengewone gelegenheden luchthartig, voor onze Noord-Nederlandse begrippen wel eens te uitgelaten, thans las men op alle gezichten de ernst van de toestand. De troepen gaan rustig in groepjes naar ‘t station. Gezongen wordt weinig, hier en daar hoort men echter de Brabançonne of de Vlaamse Leeuw. De geest onder de troepen, zowel als onder de bevolking is uitstekend, men zal zijn plicht doen, hoewel men betreurt dat het Belgische volk door deze buitenlandse oorlog in zijn vredelievende arbeid is gestoord.

Thans, een week later, heeft die kalme berusting der eerste dagen plaats gemaakt voor een algemene geestdrift - het volk is ontwaakt, en ieder is bereid alles, zelfs zijn leven op te offeren voor de heilige zaak der nationale vrijheid.

In Brussel aangekomen gold mijn eerste bezoek de Belgische directie onzer maatschappij. Tot mijn verbazing vernam ik, dat zij reeds een week lang geen brieven meer uit Duitsland had ontvangen - ongetwijfeld was deze in ‘t Frans geschreven correspondentie teruggehouden. Na rijp overleg werd besloten, dat ik zo spoedig mogelijk naar Duitsland zou vertrekken om de nodige instructies en kassaversterking te halen, hetgeen met het oog op de zaken der maatschappij en de ontwikkeling der Belgische succursale in de oorlog dringend nodig was. Wie had toen kunnen denken, dat al deze pogingen door de inval der Duitse troepen nutteloos zouden worden, dat de systematische arbeid van lange jaren op eenmaal zou worden vernietigd!

Ik vertrok dus donderdagmorgen naar Duitsland. Bij het vertrek waren vele Duitsers uit Brussel aan de trein, om hun vrienden die reeds in de krijg zouden gaan, vaarwel te zeggen. Ook ik kreeg menige handdruk van mij onbekende personen en onder een algemeen “Hoch” zette de trein zich in beweging. In mijn coupé bevonden zich nog 2 reizigers, die zich bij hun regiment gingen voegen, o.a. een employé der Duitse Bank, een zeer voorkomende jongeman, die naar Berlijn ging. De Duitse bank had aan haar bediende mondprovisie meegegeven voor twee dagen.

In Luik werd de trein propvol. Daar wachtten honderden Duitsers, uit Parijs, die de Franse hoofdstad vrijwillig of gedwongen hadden verlaten. De aanblik dier lieden was treurig. De meesten hadden geen stuk bagage bij zich. Ik ontmoette de eigenaar van een Duits hotel uit de buurt van de Boulevard des Italiens, die alles had achtergelaten, men zag kelners in rok, beambten in kantoorjasjes, veelal mensen die in Frankrijk vooruit dachten te komen of reeds gekomen waren en die nu in één ogenblik alles hadden verloren.

Naast fatsoenlijke huisvaders, die met vrouw en kinderen naar Duitsland vluchtten, zaten ook individuen van verdacht allooi. De meesten hadden sedert 2 dagen niets gegeten. Mijn reisgenoot van de Duitse Bank stilde de ergste honger, door zijn overgebleven mondprovisie te verdelen.

Na een langdurig oponthoud in Luik gingen we verder naar Verviers. Daar werd weer gestopt, men wilde eerst allen laten uitstappen, doch een oud heer in burgerkleding die op ‘t station de lakens scheen uit de delen, gaf tegenbevel en we gingen weer verder tot Welkenraedt, over de brug en door de tunnel bij Dolhain, die twee dagen later door de Belgische genie werd vernield.

In Welkenraedt alles uitstappen, te voet over de grens naar Herbestal, dat een klein half uur verder ligt. De controlerende spoorwegbeambten, verlangen van de reizigers die voor ‘t grootste deel slechts biljetten naar Verviers hadden, de meeste hadden in ‘t geheel geen biljet - nabetaling van het reisgeld - de mensenmassa dringt op, een ogenblik biedt het zwakke hek nog weerstand, dan kraakt het overal en de stroom van reizigers dringt het station uit naar de Duitse grens.

Welkenraedt is een klein grensplaatsje, waar in gewone tijden de internationale treinen niet stoppen. Belgisch douanestation is Verviers. Thans heerste in het dorpje leven en beweging. Wie over enig geld beschikte was wisselagent, en verkocht Frans, Belgisch en Duits papier en specie. Hoewel enkele van deze geïmproviseerde wisselagenten de reizigers trachtten uit te buiten, dient tot eer der bevolking gezegd, dat de aangeboden koers in het algemeen niet te laag was. Voor 100 francs gaf men nog 78 of 79 mark, ook papiergeld werd grif genomen. Wie zich niet met geldmiddelen kon bezig houden, verkocht mondbehoeften of transporteerde bagage, waarvoor kinderwagens en alle mogelijke en onmogelijke karretjes dienst deden. De houding der bevolking liet niets te wensen over. Hier en daar schold men wel eens “Alboche”, een bijzonder geestdriftig jongmens zong bij ‘t voorbijtrekken der karavaan “Vive la France, vive la liberté”, maar dit waren uitzonderingen. De Belgen trachtten over ‘t algemeen zoveel mogelijk te helpen.

Op de grens algemene visitatie. Douane bestaat niet meer - alleen papieren worden verlangd. De reizigers uit Parijs worden bijzonder streng onderzocht. Alles gaat echter nog gemoedelijk, we zijn ook eerst aan ‘t begin van de oorlog.

Een Rus, die ook binnen wilde, werd teruggewezen - een lange luitenant, die het commando voerde, beweerde, dat hij geen kans zag uit hem een Pruisisch soldaat te maken. Ik had op mijn vakantiereis helaas geen papieren medegenomen, doch een brief der Maatschappij, die mij in Nederland was toegezonden, werd als voldoende beschouwd en zo kwam ik zonder moeite over de grens. Twee dagen later was de visitatie reeds veel strenger.

Om half vijf (we waren om 10 uur op reis gegaan) konden wij naar Keulen vertrekken. De eerste en tweede klasse waren overvol, de derde klas minder, zodat het mij gelukte nog een zitplaatsje te veroveren, waarop mijn biljet 1e klas mij trouwens wel enig recht gaf. In Aken komt nieuwe toevloed, ook veel militairen. Daar was ik tevens getuige van de arrestatie van een vrouwelijke spionne, een jonge dame van ongeveer 25 jaar, die vloeiend Duits sprak. Zij stapte ons coupé binnen en knoopte direct met de reizigers een gesprek aan, over de toestanden te Parijs, het vermoorden van Jaurès, het gerucht omtrent de moord op Caillaux, etc.

Nauwelijks was ze goed en wel op dreef of de deur van de coupé wordt opnieuw geopend. “Fräulein, kommen Sie mit!” Het is een Geheimpolizist. Wat! Ik moet meekomen? Sofort mit! klinkt het kort terug en als de trein zich in beweging zet, zie ik nog juist hoe de jonge dame tussen twee soldaten wordt weggevoerd. Knap gedaan, meent een onderofficier der artillerie, die zich bij zijn regiment gaat voegen. Een kerel als een boom, die eveneens in Aken was ingestapt. Waarheen gaat het ? Vraagt een reiziger. “Ich gehe immer meine nase nach”, luidt het voorzichtige antwoord. Overigens was onze artillerist een joviaal man, die ons tot Keulen uitstekend wist te amuseren.

De spoorweg wordt natuurlijk overal streng bewaakt. Op korte afstanden van elkaar staan de wachtposten, meestal landstorm, hier en daar ook jonge lieden. De geestdrift is overal onbeschrijflijk. Uit alle huizen juicht men ons toe en eerst laat in de avond, als we Koblenz reeds waren gepasseerd houden de betogingen op.

In Keulen kreeg ik spoedig aansluiting naar 't zuiden, maar van zitten was geen sprake. Met moeite veroverde ik een plaatsje in de gang van de D-trein. Naast mij staat een jongeman, die naar Coblenz gaat en zich evenals zijn vier broeders, in de eerste dagen moet melden.

De oorlog wordt verschrikkelijk meent hij, aber wenn schon, denn schon. Dat is trouwens de stemming, die ik overal vond. Allen zonder onderscheid van partij hebben de overtuiging dat Duitsland tot de oorlog gedwongen is. De verontwaardiging keert zich vooral tegen Rusland en de tsaar. Ook de socialistische partij doet mee. In de Mannheimer Volksstimme las ik een vurige oproep aan Duitse arbeiders. Overal heerst een gevoel van verlichting, dat er eindelijk een beslissing genomen is. Of het ultimatum aan het kleine België ook overal goed is opgenomen?

Dank zij mijn negenjarig verblijf in Duitsland, houdt men mij overal voor een landsman en mijn buurman is wel iets telergesteld, als ik hem op een desbetreffende vraag vertel, dat ik een Hollander ben. Hij wordt echter niet terughoudend.

Wij passeren een veld, waar men bezig is paarden te requireren.

Zo schöne Pferde, - zegt de Koblenzer - dat wordt me een cavalerie! Bij 't zwaaien met de hoeden, verliest een reiziger zijn hoofddeksel. 't Is niks mijn jongen roept men hem toe, morgen krijg je een cilinder. Humor is overal, als men niet beter wist, zou men kunnen

denken dat allen tot een partij skat (een kaartspel) waren uitgenodigd.

En het is gezonde Duitse humor, alcohol is nergens langs de spoorweg te krijgen en zelfs het verkopen van bier is verboden.

We naderen Koblenz. Daar staat het trotse Kaisermonument aan de samenvloeiing van Moezel en Rijn. Mijn buurman was stil geworden, plotseling zie ik een vreemde glans in zijn ogen, hij schijnt moeite te hebben zich te bedwingen: maar zijn gevoelens worden hem te machtig en plotseling dondert het: Du Rhein, du Rhein, du Deutscher Rhein - wir allen wollen Hüter sein. - Allen stemden in, het was een machtig ogenblik als de trein in Coblenz binnenstoomde.

In Bingerbrück verlieten de meeste militairen de trein. Er kwam ruimte en tot Mannheim kon ik zitten en wat uitrusten. Om 2 uur 's morgens was ik in Mannheim. Het station uit en naar huis. Niettegenstaande het late uur heerst er nog veel beweging in de stad. Dicht bij mijn woning gekomen zie ik op de hoek van de straat een groep mensen, die naar de lucht turen. Ik blijf een ogenblik stilstaan. "Daar zijn ze," roept het volk. En waarlijk schuin over de Rijn vliegen drie vliegtuigen. We zien duidelijk het uitgaan en weer opvlammen der signaallichten en horen het snorren der motoren.

Een reservist trekt met een woest gebaar zijn sabel en maakt een beweging alsof hij die daar boven, een geduchte houw wil toebrengen. Daar valt een schot en 't duurt niet lang of het knettert overal. Ik heb het resultaat dezer schietpartij niet afgewacht. Na zo'n reis is men moe en verlangt naar bed.

Om 7 uur was ik reeds weer op de been en had mijn papieren in orde. Na in een naburig restaurant ontbeten te hebben nam ik

afscheid van enkele vrienden en naaste buren. De meeste mannen waren reeds weg, of stonden op het punt te vertrekken. De zoon van de huiseigenaar, die naast mij woont, een jongen van 17 jaar gaat vrijwillig. Op weg naar de tramhalte ontmoet ik een procurist der Badische Anilinfabriek. We hebben elkaar altijd stijf vormelijk gegroet. Nu komt de man op mij toe, drukt mij de hand en zegt: ik ga morgen. Zijn zoon, een flinke jongen van 16 jaar, gaat vrijwillig mee. Mijn tijd is echter kostbaar, want als het gaat moet ik heden nog terug. Van het ultimatum, dat Duitsland toen reeds aan België had gericht, weet ik op dat ogenblik nog niets. Daarover was maandagavond nog niets in de Duitse bladen te vinden.

Waarheen vraagt de tramconducteur! Naar Ludwigshafen. Onmogelijk, sedert gisteravond gaat de tram niet meer over de brug. Dan ga ik te voet. Ook onmogelijk! Gaat u met de tram tot de aanlegplaats der boten, men gaat alleen per boot over. Als reservist is u vrij van betaling. Ik betaal. Voor het eerst sedert ik in Duitsland bent, beschouwt men mij met wantrouwende blikken. De tramconducteur, maakt echter geen moeilijkheden en een ogenblik later bracht de grote boot der Köln-Dusseldorfer Mij., die door de steden Mannheim-Ludwigshafen was gehuurd mij naar de andere oever. Een kort onderhoud met de directie mijner maatschappij en ik was gereed, om de terugtocht te aanvaarden. Tegelijkertijd vertrokken ongeveer drievierde der beambten. De oude directeur, die zelf de oorlog van ‘70 heeft meegemaakt verzamelt allen in de grote zaal van ‘t hoofdkantoor en houdt een korte kernachtige toespraak.

Men drukt de oude man, wiens zoon reeds naar het toneel van de strijd is vertrokken de hand en machtig klinkt het door de grote zaal Deutschland, Deutschland über alles.

Toen allen weg waren ben ik nog even naar boven gegaan en heb mijn oude trouwe vriend en chef nog eens beide handen gedrukt.

Om 2.30 verliet ik Mannheim met de Hoek van Holland D-trein, die thans echter slechts tot Frankfort ging. Tot mijn verbazing ging er nog een restauratiewagen mede.

Een flinke biefstuk en een goede Niersteiner waren zeer welkom. In Frankfort had ik direct aansluiting naar Keulen en de hoofdconducteur kwam al spoedig vertellen, dat de trein zo mogelijk nog tot de grens zou gaan. Het zou echter wel de laatste zijn. De meeste reizigers waren Engelsen en Amerikanen, die Duitsland overhaast verlieten, velen kwamen nog uit Marienbad. In een coupé eerste klas bevond zich een heer van gevorderde leeftijd. Hij vertelde hoe hij per auto van Fulda naar Frankfort was gekomen. Aan de grens der stad had men hem verzocht uit te stappen, zijn bagage was opzij gelegd en daarop had hem de dienstdoende officier gezegd: That's yours, this is mine. Daarmee was de zaak afgelopen en zijn auto gerekwireerd. Vol verontwaardiging was hij daarop naar de Amerikaanse consul gelopen om zich te beklagen, doch de consul had hem als enige troost slechts kunnen mededelen, dat ook zijn auto 's morgens was gerekwireerd. In tijden van oorlog meneer, zuchtte hij!

Ieder vertelde zijn ervaringen en zo ging de tijd snel voorbij. In Troisdorf kwam de hoofdconducteur door de trein en deelde mede, dat op de brug te Keulen de vensters gesloten moesten blijven en onder geen voorwendsel mochten worden geopend. Men had ergens op de lijn getracht, bommen uit de trein te werpen. Ook op de lijn Keulen-Herbestal bleven de vensters hermetisch gesloten. Aangenaam was dit nu wel niet, maar in de gegeven

omstandigheden nam men dergelijke ongemakken graag voor lief. Men was tenslotte maar blij, verder te komen.

In mijn coupé bevindt zich een oude dame uit Brussel, die voor haar gezondheid naar ‘t Zwarte Woud was geweest en daar door de gebeurtenissen was verrast. Zij was door de grote reis totaal uitgeput en wilde in Aken uitstappen. Ze kan niet meer. Met moeite bezorg ik haar een glas water en verder gaan we weer naar ‘t eindpunt der Duitse lijn: Herbestal. In Aken verder nog even drie reizigers ingerekend, die zich door hun gesprekken verdacht hadden gemaakt. Eindelijk: Herbestal. Allen uitstappen roept de treinbeambte, en direct daarna klinkt het kort en afgemeten: “Alles openmaken. Papieren tonen”.

Mijn Hollands nationaliteitsbewijs opent mij direct de deur. Het oude moedertje moet uitpakken, ik help haar zoveel ik kan, en draag haar bagage buiten ‘t station. ‘t Is 11 uur ‘s avonds. Waarheen? ‘t Moedertje kan niet meer. Een medelijdend officier ontfermt zich over haar en wil haar een hotel in Herbestal bezorgen. Voor mij was de goedhartige luitenant minder hulpvaardig. Zal ik in Herbestal blijven. Zal ik maar Welkenraedt gaan? “U kunt blijven of gaan zoals U wilt. Men gevoelt het echter, dat het in de omtrek niet in de haak is. Een treinbeambte zegt me: het ziet er kwaad uit hier. Het wemelt in de omtrek van soldaten. Maakt u maar gauw, dat u verder komt. Dus naar Welkenraedt op neutraal Belgisch gebied. Ook thans heerst op het kleine station Welkenraedt een buitengewone drukte, maar het is een onheilspellende drukte. Allerlei geruchten doen de ronde. De Duitsers zouden in België binnengerukt zijn. De Belgische genie zou de tunnel bij de Dollair hebben laten springen. We zullen het niet geloven. De nabijheid der troepen zal de mensen zenuwachtig hebben gemaakt en hoe licht ontstaan dan dergelijke geruchten.

Het stationsplein is vol mensen. Twee kleine café's doen goede zaken. Om 2 uur 's nachts is de caféhouder van oordeel dat hij genoeg heeft verdiend en sluit. We bevinden ons op straat. Een gezelschap Engelsen heeft een wagen gehuurd en wil naar Verviers. Na enige tijd komt de expeditie echter terug, de weg is niet veilig. De voerman vergeet natuurlijk de 50 frank terug te geven, die men hem voor zijn kar had betaald. Het wordt half drie, nog altijd staat het plein vol mensen, die de nacht onder de blote hemel willen doorbrengen, om de volgende morgen, zodra het licht wordt, naar Verviers te gaan. Men zit op kisten, koffers en karren en tracht zich de tijd te korten. Een Engelse miss is erg bang dat het voor de morgen nog Duitse bommen zal regenen; men poogt haar gerust te stellen. In een hoek van het plein schreit een Oostenrijkse, die haar zieke broer in Parijs wilde gaan verplegen, en reeds de Oostenrijkse en Duitse grens is gepasseerd. Een gewetenloos individu is er met haar bagage vandoor gegaan en tot overmaat van ramp vertelt men haar, dat ze niet verder kan en terug moet. 't Wordt 3 uur en 't begint te regenen. Op dit ogenblik komt de burgerwacht en ruimt het plein. De burgemeester heeft voor een lokaal gezocht. Men brengt ons naar een café waaraan een soort feestzaal verbonden is. Bedden zijn er niet. Men kan op een stoel van de feestzaal de nacht doorbrengen. De eigenaar van 't estaminet en zijn echtgenote zijn goede, vriendelijke mensen, die helpen willen en ook voor hongerige magen wordt goed gezorgd. Ik knoop een gesprek aan met de vrouw des huizes en haar nicht. Op een gegeven ogenblik verdwijnt de tante, doch ze komt spoedig terug en fluistert me toe, dat bij de overburen een lief kamertje met een goed bed voor mij beschikbaar is voor een billijke prijs. Dat behoefde geen tweemaal te worden gezegd. Ik verdwijn door de zijdeur en 5 minuten later lag ik onder de wol, terwijl mijn medereizigers nog op de stoelen in de feestzaal zitten te dommelen.

Om half negen gingen we op stap naar Verviers. Mijn reisgenoten waren ditmaal twee heren uit Verviers. Van Welkenraedt naar Verviers is drie uren gaans. Op raad van een boerin sloegen we echter een veldweg in en kwamen daardoor een half uur vroeger in Dolhain aan. Dolhain is een allerliefst plaatsje met een prachtige omgeving. De veldweg kruist de grintweg middenin het dorp. Daar bevindt zich ook het marktplein. We waren ongeveer 100 m van het plein verwijderd, toen de bewoners der omliggende huizen op ons toesnelden: Messieurs, messieurs, vous allez vous faire tuer. Les Prussiens sont là. Dat was dus de bevestiging van hetgeen men nog de vorige avond reeds te Welkenraedt had gezegd. Ik kon het echter niet geloven, dat er troepen voorbijgingen, zei ik reeds, maar het zullen Belgische soldaten zijn, en schertsend antwoordde ik een mooi donker meisje, dat middenin de groep staat: Eh bien mademoiselle, als de Pruisen er zijn, zullen we hen gaan groeten. Zo weinig geloof hechtten wij aan die alarmerende berichten, dat we eerst nog in een estaminet een glas bier gingen bestellen, om met ons biertje in de hand te gaan kijken.

Daar komen hun troepen. Is dat nu gezichtsbedrog of is het werkelijkheid. Is dat niet in het nieuwe grijze velduniform ? Zijn dat geen Pruisen? Infanterie opzij van de weg, daartussen wielrijders. Een bang voorgevoel bekruipt mij. Ik wil, ik moet zekerheid hebben. Ik ga heel dicht langs de weg staan en als weer enige soldaten voorbijkomen roep ik een feldwebel toe: Sie sind ja auf Belgischen gebiet. Hij kijkt mij een ogenblik stroef aan, een nauwelijks merkbare glimlach vliegt over zijn gelaat als hij me toeroept: Wir Preussen sind überall! Er was geen twijfel meer mogelijk. Ik vlieg naar ‘t estaminet terug, betaal mijn bier, en vooruit naar Verviers. De hoofdstraat van Dolhain is vol mensen. De bewoners hebben hun huizen verlaten en staan op de stoep. Voortdurend komen vluchtelingen aan, meest Duitsers uit Parijs en Luik, die van Verviers

af te voet zijn gekomen. Daartussen Duitse infanterie, wielrijders en uhlanen, rustig en kalm alsof zij een luchtje gingen scheppen. Op de hoogte marcheert parallel met de infanteriecolonne een afdeling cavalerie. Ik ga verder naar Verviers, nu eens vóór dan weer tussen, dan weer achter de troep. Monsieur vous allez vous faire tuer, roept men mij nogmaals toe. Ach, ik heb geen lust hier te worden opgesloten. Bovendien, er zijn nog meer mensen op de weg, dus vooruit. Halfweg Verviers word ik aangehouden. Men verlangt mijn papieren, doch gelukkig, mijn "Verklaring van Nederlanderschap" getekend door de burgemeester te Kollum", werkt. Also Holländer, neutral. Ik kan gaan. Ik ben nu dichtbij Verviers. Aan de ingang de stad ongeveer 50 meter voor mij uit is de weg door pakken wol gebarricadeerd. Daartussen staat een kar. Juist op dit ogenblik hadden de Duitse wielrijders ook de barricade bemerkt en stijgen af. Een korporaal roept mij toe: "Verstehen Sie Deutsch! Jawoll. Sagen Sie den leuten dan, sie den Weg frei machen, sonst wirden wir es machten. Ik breng de boodschap over, doch wacht de verdere gebeurtenissen niet af.

De Belgische troepen hebben zich uit Verviers teruggetrokken. Ik ontmoet geen soldaten, de weg is vrij, en de barricade schijnt de Duitsers toch een ogenblik te hebben opgehouden.

Spoedig stoot ik echter op een nieuwe colonne, die langs een andere weg moet zijn gekomen. Verviers is vol troepen. Daar ontdek ik een Belgische gendarme. Is de weg naar Holland vrij ? Neen. Men vocht in die richting. Lopen nog treinen naar Luik? Neen. Hoe kom ik dan naar Luik? U moet het per rijtuig kunnen proberen of anders te voet. Het is 30 km en wie verhuurt thans zijn rijtuig. Daar zie ik een bord: "Marchand de Bicyclettes" en ik herinner mij dat ik voor acht jaren gefietst heb. De winkel is gesloten maar de eigenaar is in de buurt en wil graag verkopen. Een gebruikte fiets

voor 50 frank. Dank je wel, die springt onderweg. Een nieuwe en een beste! De koop wordt gesloten en ik fiets weg. Met moeite kom ik door de menigte. Alles is op de been en overal militairen. Er komen nog steeds nieuwe troepen aan. De bevolking is kalm en ook de troepen schijnen de zaak gemoedelijk op te nemen. Hier en daar knopen soldaten een gesprek aan met de burgers.

Mijn fietsje loopt lekker, ik heb gelukkig de kunst nog niet verleerd en het is een genot op deze wegen die langzaam oplopen en dalen, te freewheelen. In Pepinster staat een post uhlanen. Men laat mij passeren. Ik nader Nessonvaux, geen soldaat te zien. Daar bij een kromming van de weg rijd ik met grote snelheid in een groep cavalerie. Men roept mij toe af te stijgen. Mijn "Verklaring van Nederlanderschap" bevredigt en ik kan doorgaan. Vijf minuten verder even voor Nessonvaux opnieuw halt. Ditmaal zijn het geen Pruisen, maar een enorme barricade die de weg verspert. Aan de kant van de weg ligt een groot bos. Men heeft de bomen omgehakt, zodat ze dwars over de weg gevallen zijn. En dan met prikkeldraad alles toe gemaakt. Voor de eerste barricade staat een wagen met Engelse en Amerikaanse reizigers. Een heer is bezig een bijzonder corpulente dame over de versperring heen te helpen, maar te oordelen naar de jammerklachten van zijn slachtoffer gaat het niet gemakkelijk. Ik heb geen zin om dit toneeltje langer aan te zien, zeg: Goodbye en neem mijn fiets op de rug. "Lucky chap" roept een der reizigers mij toe.

Gedurende de Zuid-Afrikaanse oorlog heb ik ook wel moeilijke wandelingen gemaakt en was dus wel op iets voorbereid, maar die weg van Nessonvaux naar Trois zal me toch nog lang heugen. Nauwelijks was ik over de ene hoop boomstammen heen, of 10 m verder verrees weer een andere. En dan dat prikkeldraad. Eindelijk had ik de zoom van het bos bereikt. Voor mij lag de brug van

Nessonvaux die eveneens opgebroken, maar niet gesprongen was. Nu ging het verder naar Trois en mijn fietsje bewees nog meer goede diensten. Halfweg tussen Nessonvaux en Trois liggen twee spoorbruggen in een kromming van de weg. Ik fiets welgemoed op de eerste brug toe, toen opeens een vrouw voor mij van de eerste brug af toeriep: berg u onder de brug: men zal de brug laten springen. De instructies waren niet erg duidelijk, maar ik steeg af en voegde me bij een groepje mensen, die reeds onder de brug stond. Nauwelijks was ik afgestapt, of er volgde een vreselijke bang, een oorverdovend geraas, en dadelijk daarop een regen van stenen, die vlak voor de brug, waaronder wij stonden, neerkwamen. Men had de tweede brug laten springen. Een ogenblik gerust en toen voorzichtig verder, want een tweede explosie kon nog volgen. Bij de gesprongen brug was het natuurlijk een onbeschrijflijke verwoesting en een huis dat naast de spoorweg ligt, was eveneens geheel vernietigd.

Met het oog op in instortingsgevaar gaan we links een steil pad op, om aan de andere zijde weer naar beneden te kunnen komen. Daar word ik plotseling op viendelijke wijze toegesproken: Sie sprechen Deutsch? Jawohl. Waar gaat U heen? Naar Brussel. De vriendelijke toon verdwijnt plotseling en bars heet het verder “Papieren tonen!” Wie zijt ge, waar komt ge vandaan? Wat doet ge hier? Dreigend komen de Walen op mij toe. Ik geef bedaard alle inlichtingen, deel hun mede, dat ik Nederlander ben, dat mijn vrouw met de kinderen te Brussel is, en verzeker hun, dat ik met hen verontwaardigd ben over de aanslag op de onafhankelijkheid van het kleine België. Ik haal mijn talisman voor de dag, de Waal leest langzaam: “Nederlanderschap” en begrijpt. Een krachtig “Vive la Belgique”, “Vive la Hollande” en dan scheiden we.

Dit incident geeft me echter te denken en plotseling wordt het mij duidelijk, dat een negenjarig verblijf in Duitsland me toch wel een Duits cachet moet hebben gegeven, al is ook het hart aan het vaderland getrouw gebleven.

Ik behoefte niet lang te wachten. In Troix bij het passeren der brug, afstappen, een post der burgerwacht. Ik bemerk duidelijk dat de kalme neutrale houding der Belgen ten opzichte der Duitsers is verdwenen. De inval heeft overal een storm van verontwaardiging gewekt, het bloed kookt in de aderen. Ook hier ziet men mij dreigend aan. Ik haal weer mijn nationaliteitsbewijs uit de zak en heeft het aan een dikke heer in burgerkleding, die men met commandant aanspreekt. Je suis Hollandais, Monsieur. Hij bekijkt het stuk en geeft het me terug met de woorden: Gij zij onze broeder. Men geeft mij de hand. Belgen en Hollanders zullen vrienden zijn in de gemeenschappelijke nood. Ik rijd verder, en alles gaat goed tot ik onder de forten van Luik kom. Daar is het elk ogenblik afstappen en papieren tonen. Mijn talisman werkt echter overal en zonder verdere incidenten kom ik naar Luik. Station Guillemins-Première Bruxelles, simple. Op hetzelfde ogenblik arresteert men naast mij een Duitser, die men van spionage verdenkt. Ik krijg gelukkig mijn biljet en zit om 2 u 20 goed en wel in de boemeltrein naar Landen. In Landen twee uur oponthoud.

Antwerpen, 8 augustus. Loopmare uit Antwerpen. Nu we zoetjesaan gewend raken aan de oorlogslucht, beginnen we er ons, zo niet lekker, dan toch heel rustig in te voelen. En ik probeer dan maar om enige regelen de pennen, al was het maar om onze overwerkte telegrafisten wat arbeid te sparen.

Terwijl ik hier schrijf, met het oog op de O.L. Vrouwetoren, waar bovenop de Belgische kleuren wapperen, tinkelt over de stad, alsof

er niets gebeurde, het zilveren gefrazel van de beiaard. Over de straat lopen jongens al fluitend, vrouwen leuren met karretjes fruit, en verderop hoor ik krantenventers roepen.

Pas gisteravond heb ik mijn pak Rotterdammers ontvangen, waaruit ik merken kon, dat er van mijn talrijke telegrammen niet zo heel veel terecht is gekomen. Veel is weggelaten, door de censuur? Als het niet onderweg is versukkeld.

Het is het ogenblik niet om kritiek te oefenen. Want niet eenieder beschikt in deze benarde tijden over een geschikt stel zenuwen. Laten de mensen er toch aan denken, dat niets zo prachtig werkt als af en toe een linnen, half uitgewrongen compres met koud water in de maagstreek. De telegrafisten zijn doorgaans flinke, gemoedelijke jongens, die zonder opkijken doorwerken. Maar er zijn er ook, die de kluts kwijt zijn, in zoverre, dat het natellen van een telegrammetje een dik kwartier vraagt.

Dat men aan een telegraafloket wel eens aardige ontmoetingen heeft, spreekt vanzelf. Mijn goede confrater Rip van de Nieuwe Gazet en correspondent van de Telegraaf, stelde me voor, de rollen van Harry Blount en Jolivet uit Jules Verne's Michel Strogoff onder elkaar te verdelen. En ik was bereid te beginnen, boek Mozes, cap. 6:

"Ende het geschiedde, als de mensen op den aardbodem begonnen te vermenigvuldigen, ende hen dochters geboren werden", enz.

Maar het bleek onnodig. Lastiger is, voor iemand die blond gebaard en bovendien gebrild is, dat zijn opgewonden medeburgers hem allicht voor een Duits inboorling verslijten. Ik ging met een jonge Brusselaar, die als vrijwilliger optrok en er in zijn pak uitzag als een haring, over de straat bij avond, en pratend wachtten wij op de

tram. Toen kwam een auto aangesnord, waarin iemand die ik voor een officier aanzag. Hij stopte, en daar hij van Berchem kwam, vroeg ik of hij iets wist van toegekomen gekwetsten. Hij bekeek me vissig. Een poosje later kwam hij bij ons en zei hij: “Vous êtes Allemands?” Wat zal er U believen? En wat zijt gij? Un monsieur me dit que vous parliez l’Allemand!

Mijn soldaat praat namelijk fel op de letter, de brave franskiljon maakte geen onderscheid tussen Duits en beschaafd Nederlands!

‘s Ochtends reeds had ik een kleine ontmoeting met een drietal reusachtige dokwerkers. Eén onder hen wees op mij en vroeg aan een vrouwtje: “isser er da dor giene van de deutse kolonie?”. De Belgische kokarde is hier een noodwendig sieraad en het beste is maar te doen als ik, en iedere maal dat men u aanspreekt schild en vriend te zeggen, dan is onmiddellijk de vrede hersteld.

Ik heb gisteren een reisje naar buiten gedaan, op de lijn Antwerpen-Essen tot Kalmthout. De trein had natuurlijk grote vertraging, maar we hebben niet veel te klagen. Alleen men speurt overal Duitsers. Het is begrijpelijk, dat men er jacht op maakt, want de verhalen over bespieding zijn schrikkelijk. Ik zat in een compartiment met een Hollander en een Waalse vrouw, wier broer te Luik aan het vechten is. Beiden trokken naar Amsterdam, doch vroegen zich af, hoe ze te Essen over de grens zouden komen. Immers er lopen maar twee sneltreinen, en ik weet niet of die tot Roosendaal doorgaan. Anderzijds vraagt men zich af of het veilig is, en uitvoerbaar, vanwege het gemis aan vervoermiddelen om te Essen naar Holland te rijden. Ik hoor, dat het overigens te Essen, behalve de paniek van maandag, uiterst rustig is.

Te Ekeren stopte onze trein lang. Daar stond tussen twee garde-civikken een meneer met regenjas en grijs vilthoedje. En de gardeciviek riep: “We lossen hem niet, zulle!” Het was een Duitser die men op zijn villa gekaapt had, een reserveofficier van het Duitse leger, vertelde men. De man zag er trouwens kranig uit.

Droever was het geval van een paar, dat er erg van streek uitzag. Een meneer met ziekbleek gezicht, starre ogen en blijkbaar lijdend; zijn vrouw zat aldoor te wenen. Te Kapellen moesten ze uitstappen om onderzocht te worden. En iedereen keek er zijn buurman op aan. Tegenover mij zat een jonge Israëliet in burgerwachtskleren, die almaar zuchtte en zich ‘t zweet afveegde, en al uw kranten aansloeg. Iemand vroeg hem waar hij op aftrok. Hij haalde toen met groot misbaar een rekwisitiebiljet van een majoor der burgerwacht uit zijn zak. Hij droeg een sprekende Duitse naam, en zag er niet gerust uit. Hij moest een motocyclette gaan rekwireren bij een smid in Kalmthout.

Een hele familie moest nog bewijs van identiteit overleggen: een Duitser blijkbaar, gladgeschoren, die bovendien onder elkaar Duits praatten, wat nu toch onbehoorlijk dom is.

In onze dorpen is het rustig. Alleen men kapt in de nabijheid der versterkingen, onnoemelijk veel bomen uit, men maakt loopgrachten, en iemand verzekerde me, dat alles in gereedheid is, om waar het nodig is, de buitens in brand te steken. Wee hen, die als iemand van mijn kennis, heel hun have op Gods genade hebben thuisgelaten.

Vanochtend vernam ik nog van vele Duitsers, die bijeengekomen waren om te vertrekken, en die nu in de gevangenis zitten.

Het is een hele opluchting voor ons, te vernemen, hoe prachtig de stemming in Nederland is. Een heer, die van Amsterdam kwam, vertelde me, dat ze hem overal de handen kwamen drukken en in triomf op de schouders hadden gedragen.

Ik seinde u gisteravond een bericht door de Métropole verspreid, volgens hetwelk te Libramont door de Fransen 15.000 Duitsers buiten gevecht gesteld werden gisteren. Jammer genoeg, dat dit bericht niet bevestigd werd tot nog toe.

Brussel, 8 augustus. Volgens een mededeling uit het grote hoofdkwartier schijnt de aanvallende beweging der Duitsers beslist gestuit. Sedert drie dagen is de mars der vijandelijke macht naar de Boven-Ourthe volkomen opgehouden. De toestand is van die aard, dat wij geheel gerust kunnen zijn, wat de tuchtiging betreft, welke het vervolg der krijgsverrichtingen de invallers voorbehoudt.

Maastricht, 9 augustus, 11 u 55. Van uit Luik terugkerenden verneem ik, dat alle forten nog in handen der Belgen zijn.

De Belgen hebben gisteravond laat opnieuw de door de Duitsers bij Visé gelegde brug vernield.

Volgens een telegram in ons ochtendblad van heden zou die brug ook gisterenmiddag aan twee kanten stukgeschoten zijn.

De gevechten duurden de hele nacht voort.

Maastricht, 9 augustus, 12 u 50. 23 Belgische lansiers te paard, zonder wapenen, kwamen zoeven hier binnen onder geleide van Nederlandse militairen. Ze werden door de bevolking toegejuicht.

Brussel, 9 augustus. De Gazette meldt, dat vier in Belgisch uniform verklede Duitse officieren in hechtenis zijn genomen.

Brussel, 9 augustus. De Chronique meldt, dat vier Duitse officieren bij de uhlanen gisteren in een auto te Namen zijn gekomen en verklaard hebben te deserteren.

Brussel, 9 augustus. Men zegt, dat de burgemeester van Verviers door de Duitsers gevangen wordt gehouden.

Van militaire zijde schrijft men ons:

De Duitse keizer heeft te Berlijn bekendgemaakt, dat Luik genomen is. Blijkbaar zijn dus de troepen gedeeltelijk Luik binnengetrokken, maar daarmede is Luik als vesting niet genomen. En juist op de forten komt het aan, dat zal ieder met ons eens zijn. We kunnen zelfs niet geloven, dat er een fort genomen is. Zoals in een vorig artikel is medegedeeld, liggen hier moderne forten, om Luik 12, om Namen 9. Nog onlangs zijn de hindernissen om de forten versterkt en zijn de munitie- en andere voorraden vermeerderd. Aanvulling van buiten is voor deze forten niet nodig, dit wil zeggen voorlopig niet. De genoemde voorraden zijn natuurlijk niet onmetelijk, dus per slot kunnen de forten vallen uit gebrek aan noodzakelijke behoeften, althans, wanneer de bezetting haar plicht doet, en we hebben geen reden daaraan te twijfelen.

Wanneer we ons herinneren hoe lang de forten om Port Arthur het hebben uitgehouden, en dan nog wel forten van eenvoudige constructie, dan hebben we in het uithoudingsvermogen der Luikse forten veel meer vertrouwen, dan de berichtgevers.

Begrijpelijk is, dat de Belgen spreken van nederlagen der Duitsers en omgekeerd de Duitsers van succes op de Belgen; zulks is nodig om de moraal erin te houden. Welke oorlogvoerende mogendheid doet dit niet?

Van betrouwbare zijde wordt uit Maastricht gemeld, dat de Duitse soldaten menen tegen Fransen te vechten en dat, toen Visé genomen was, velen meenden al in Luik te zijn en de overtuiging hadden al dichtbij Parijs te wezen. Misschien geschieden deze mededelingen wel van hogerhand, ook alweer om het moreel te verheffen. Het schijnt dat de colonne, welke vlak langs onze grens de Maas passeerde, gisteren vrijdagavond weer vrijwillig op de Oostoever is teruggegaan en weer een kamp betrok op dezelfde plaats als donderdag, ten noorden van Berneau.

Er schijnt nu rust te zijn nabij Luik, wat ons niet verwondert. We zouden haast zeggen, dat past geheel in het door ons aangegeven operatieplan. We menen toch, dat het enkel de bedoeling der Duitsers is, om het Belgisch veldleger op te sluiten; is dit juist gezien, dan is een verder oprukken van de Duitsers in de richting Antwerpen niet nodig.

De koning is uit het hoofdkwartier vertrokken om de omtrek van Luik te bezoeken.

De strijd om Luik.

In de Belgische bladen vinden wij de aftocht van het Luikse garnizoen aldus verklaard:

“Men weet heden waarom deze aftocht door generaal Leman werd bevolen. De troepen, die wonderen hadden verricht, hadden de rust en nieuwe krachten nodig. Daartoe was het onmogelijk ze in de tussenruimten der forten te laten, waar zij elk ogenblik waren blootgesteld aan aanvallen, dikwijls zeer erg. Wat te doen, zoniet ze buiten bereik der forten van de linkeroever te stellen?

Zeker, zo stelde men de stad aan zekere moeilijkheden bloot, maar het algemeen heil dwingt soms tot pijnlijke opofferingen. Generaal Leman wist er de verantwoordelijkheid van op zich te nemen. Hij bereidde dus de aftocht voor met methode en vernuft. Niemand werd tussen een zestal forten zoals deze van Boncelles, Chaudfontaine, Barchon enz. gelaten. Al de bataljons waren verwittigd geworden vóór zelfs het offensief op Evegnée, Barchon en Wandre plaats had.

De intendentiediensten waren verwittigd geworden evenals de troepen der citadel. Al het vee, tot onderhoud van het leger bestemd, werd meegenomen, evenals al de wagens met de andere levensmiddelen. Zo vertrok alles voor men de bruggen te Bressoux deed springen.

Elk regiment vertrok zonder enige haast naar de bestemde richting. Niet een werd door de houwitsers der Duitsers getroffen.

En eindelijk, na drie dagen strijd, konden de troepen eens goed eten en uitrusten, wat die dapperen wel hadden verdiend.

Over de nachtelijke bestormingen van de Duitse troepen lezen wij verder:

“Een eerste aanval had plaats in de nacht van dinsdag tot woensdag, doch de vijand werd teruggeslagen. In de nacht van woensdag tot donderdag gebeurde een nieuwe aanval om de tussenplaatsen te bezetten. Het aantal Duitsers was ontzettend; ongeveer 120.000! De Belgen telden 35.000 man, het garnizoen der forten niet meegerekend.

Van de 12 forten van Luik werden er de helft, alsmede de tussenplaatsen aangevallen. Het was naar de tussenplaatsen

Flémalle-Boncelles en Boncelles-Embourg een ware stormloop van ongeveer 17.000 Duitsers naar elke tussenplaats. Het was een schrikkelijk gevecht. De Duitsers werden weggemaaid. Vervolgens ging het gevecht rond Retinne en Queue-du-Bois, en terzelfdertijd naar de forten. Het was een wonder zicht de massa's der Duitsers te zien opdonkeren in de stralen der projectors. Onze kanonnen spuwden mitraille, onze geweren knalden. De stormlopende vijand viel, geknakt als een veld halmen. Doch tussen Fléron en Evegnée waren de Duitsers doorgeraakt en beschoten vandaar de stad. Een obus bus viel in de Pitteursstraat, een op de Maghin-Brug, een derde te Bressoux, nog andere vielen.

Toen ging generaal Leman een stelling zoeken op de linkeroever der Maas om nog de strijden.

Een Duits onderhandelaar werd naar generaal Leman gestuurd om de overgave der stad te vragen, zo niet zou ze beschoten worden. Het antwoord klonk weigerend.

Om 6 u werd de stad werkelijk gebombardeerd, doch het duurde niet lang of een Duitse commandant kwam een wapenstilstand van 24 uur vragen om de doden en gekwetsten op te nemen. De Duitsers zouden 25.000 man verloren hebben.

Onze 9^{e}, 11^{e}, 12^{e}, en 14^{e} linietroepen hebben wonderen verricht. 's Nachts sliep geen enkele. Niemand klaagde. Vanuit de stad werd boter, koffie, bier, fruit, chocolade aangebracht. Steeds bleef de beste gezindheid onder te troepen heersen.

Ten slotte werd vrijdag een divisie ruiterij der Duitsers, bestaande uit zeven regimenten, door de voetvolkdivisie Leman en onze divisie ruiterij vernietigd.

Een Luikenaar te Brussel kan, zegt de Vlaamse Gazet, niet begrijpen hoe het mogelijk is zulke valse geruchten te verspreiden over de toestand der stad zelve, als die welke hier gang hebben.

Wat de vestingen betreft, de hongersnood alleen zou die tot overgave kunnen dwingen! Maar daar valt niet aan te denken want er is mondvoorraad voor maanden.

De bevolking heeft de bezetting nu uit al haar krachten bijgestaan, voor wat de voeding aangaat; hij vertelde dat hele straten koffie aan het malen waren om aan onze soldaten te geven. Zij putten deze uit emmers, namen ze mee in kruiken of dronken ze ter plaatse.

Zijn er eigenlijk zoveel obussen in de stad gevallen, en hebben ze brand gesticht?

Maar neen, enkele. Ik, persoonlijk heb een brand gezien en heb van een tweede horen spreken. Meer niet. Maar of de branden waren door obussen veroorzaakt, dat is een andere zaak!

En hier, in Brussel, heeft het gerucht gelopen dat Luik in vuur en vlam stond.

Dat is zeker verteld geweest door gevluchte Luikenaars die hun vlucht toch op een of andere overdreven wijze moesten uitleggen.

Maar gij? Gij zijt hier wel.

Ik ben gisterenavond toegekomen en keer dadelijk terug. Ik ben hier slechts gekomen om mijn kleinkinderen in veiligheid te stellen.

De zeventigjarige grijsaard gaat voort; Luik krioelt van spionnen. In onze buurt woonde een wapenmaker, van Duitse familie. Daar hij

voortdurend ‘s nachts werkte, heb ik het aan de politiecommissaris medegedeeld.

Met deed een huiszoeking, en in zijn kelders vonden wij 75.000 geweren!

Daar men de Duitsers op verscheidene punten van de stad ontwaard had, liever dan die wapens in hun handen te laten, heeft de hele straat ze eenvoudig stukgeslagen.

Luik is vastberaden en, onder de bescherming der forten, weerstaat heldhaftig

Een communiqué van het Franse ministerie van oorlog meldt :

Het Duitse leger heeft van het lichte belegeringsgeschut waarvan het voorzien is gebruik kunnen maken tegen de forten van Luik die van 30 jaar terug dateren. De forten zijn nog niet prijsgegeven, de Belgen houden hardnekkig stand en bereiden zich erop voor om de stad voet voor voet in straatgevecht te verdedigen.

De toestand kan, volgens de laatste telegrammen, als volgt worden samengevat. Het stond vast dat de forten van Luik het Duitse leger niet tegen konden houden. De enige vraag was of het mogelijk was de opmars tijdelijk tegen te houden en dit oponthoud van meer dan 36 uur is nu bereikt.

Bovendien zal de bittere worsteling, die het Duitse leger heeft moeten voeren en nog voert, een nieuw oponthoud noodzakelijk maken om zich opnieuw van levensmiddelen te voorzien. Mocht het Duitse leger zich van Luik meester maken, dan zou het op zijn doortocht de versterkte stelling van Namen ontmoeten, waar de

Belgen zich gereedmaken om een even energieke verdediging te handhaven als sedert gisterenmorgen.

Het Belgische leger vervult dus volkomen en op schitterende wijze zijn eigenaardige plicht om het voortdringen van het Duitse leger te vertragen. De Duitse officieren, die gevangen genomen zijn, erkennen dat op de tegenstand van Luik niet gerekend was. Zij hebben hun verwondering niet verborgen. Een hunner zei “Wij waren allen overtuigd dat Luik zich niet verdedigen zou”. Er valt dus niet aan te twijfelen dat het plan van de generale staf van het Duitse leger door de hardnekkige tegenstand van het Belgische leger is in de war gestuurd. De stemming in België is uitstekend. De hele bevolking keert zich als één man tegen de indringers. De wreedheden door de Duitsers tegen de vreedzame bewoners van Visé begaan hebben de verontwaardiging ten top gevoerd. De verdediging van Luik tegen een veel sterkere tegenstander zowel wat aantal als bewapening betreft, toont wat het vervolg van deze strijd zal zijn.

De Franse troepen in België.

De Franse troepen zijn, toen zij de Belgische grens overtrokken, door de Belgen met onbeschrijflijke geestdrift ingehaald. De Belgische pers verzwijgt de bewegingen, maar vermeldt alleen dat zij zich op tal van plaatsen met de Belgen verenigd hebben. De Franse onderofficieren omhelsden de Belgische, terwijl de Belgische soldaten de Marseillaise zongen.

Met bloemen, sigaren, versnaperingen in de handen hebben de bewoners der Belgisch-Franse grensplaatsen de Franse soldaten ingehaald, zegt een correspondent. “Wat een goed land!” riepen de Franse kurassiers toen ze binnenkwamen. Op de algemene vreugde

volgde echter een uitbarsting van woede. Er dwaalden Duitse spionnen rond in de streek. Een werd er doodsbleek, klappertandend, tussen de gendarmes mede door de gelederen van de Franse kurassiers weggevoerd.

In de kleinste gehuchten en ook in de bossen, zo zegde men, waren verspieders die de bewegingen van de Fransen volgden. Een man en vrouw, in geestelijk gewaad, werden betrapt op een poging om de spoorweg te vernielen. De burgerwacht houdt in heel de streek nauwlettend toezicht.

De Times merkt op, dat de Belgen niet lang meer alleen tegenover de Duitsers zullen staan. In het Engelse blauwboek wordt terloops gewag gemaakt van een aanbod van Frankrijk om vijf legerkorpsen als hulp naar België te zenden. En zodra de mobilisatie in Frankrijk haar beslag heeft gekregen, zullen de Fransen langs de linie Mézières-Namen oprukken. Reeds zijn enige troepen vooruit gezonden om de Belgen bij te staan bij de verdediging van Namen.

Koning Albert van België heeft aan president Poincaré een telegram gezonden om hem te danken voor de spoed waarmee Frankrijk, als borg voor de onafhankelijkheid en onzijdigheid van België, op Belgisch beroep heeft geantwoord, om het te helpen de legers, die met minachting van de traktaten, het gebied van België zijn binnengevallen, te keren

President Poincaré heeft met een hartelijk telegram geantwoord, waarin hij zegt, dat de Franse troepen er trots op zijn, het dappere Belgische leger bij te staan.

Te Namen.

Een Belgisch blad verneemt uit Namen, dat de forten daar zich op een verbitterde tegenstand voorbereiden. Te Gesves waren zes uhlanen door Belgische lansiers gevangen genomen.

Terwijl het gros van het Duitse leger met alle geweld Luik voorbij wil en klopping op klopping krijgt, tracht klaarblijkend een andere afdeling, langs de rechter Maasoever door Namen en Luxemburg naar de Franse grens vooruit te dringen.

Overal in deze provinciën zijn Duitse uhlanen gezien.

Met groepjes van drie, vier dringen zij tot in de kommen der dorpen door om het terrein te verkennen.

Midden in de stad Namen reden er twee. Een karabinier-wielrijder, die ze zag, steeg van zijn velo, en schoot er een van neer.

Op andere plaatsen ook werd van deze uhlanen door Belgische soldaten, gendarmen en zelfs burgerwachten neergeschoten.

We mogen er zeker van zijn, dat de Duitse opmars langs die kant nu wel gestuit zal zijn door de Franse troepen, die onmiddellijk Namen en Luxemburg zijn binnengedrongen.

Zaterdagmiddag werd uit Dinant (Belgische Ardennen) aan de Brusselse bladen gemeld, dat een Duitse bereden patrouille daar vrijdagavond door de Belgen was ontwapend. Zaterdagochtend werden nog 12 uhlanen bij Dinant gevangen genomen.

Generaal Brialmont.

De Belgische pers brengt hulde aan generaal Brialmont, de Belgische genie-officier, aan wie België de forten van de Maaslinie te danken heeft.

Gesteund door Leopold II heeft hij in 1885 en 1886 moeten strijden, om van de Belgische regering de eerste kredieten voor de forten aan de Maas te krijgen.

De forten hebben 80 miljoen frank gekost, maar die uitgave blijkt goed besteed.

Generaal Brialmont, de bekwaamste genie-officier van Europa, is de uitvinder van de koepelforten, zoals die te Luik en Namen bestaan en die tot het uiterste weerstand kunnen bieden, al worden zij ook door een gering aantal soldaten bediend.

Brialmont is ook de ontwerper geweest van de forten van Constantinopel en Adrianopel.

De Gaulois herinnert eraan, dat de regering van België tot de versterking van het Maasdal heeft besloten op Bismarck's aandringen. Brialmont maakte zijn plannen en trachtte, ter vergelijking, kennis te krijgen van de inrichting van een Frans fort aan de oostergrens. Het werd beleefd geweigerd. Een verzoek, te Berlijn gedaan, werd ingewilligd.

Spionnen in België.

Het volgende telegram is aan alle militaire autoriteiten gezonden:

"Al wie, Belg of vreemdeling, aan spionage wordt schuldig bevonden, zal voor de krijgsraad gedaagd worden, die zonder vorm van proces en onverwijld uitspraak kan doen. Hij kan de doodstraf uitspreken en het vonnis wordt geveld zonder beroep. De ter dood veroordeelden worden binnen 24 uur neergeschoten."

De wonden der Belgische soldaten.

Een ooggetuige der gevechten van Visé, Boncelles en Fléron zegt dat de Belgische officieren verbaasd zijn vast te stellen dat de Duitsers zulke slechte schutters zijn.

Niet alleen hebben de Belgen een gering aantal gewonden, maar deze worden merendeels aan benen en armen getroffen, allemaal lichte en gemakkelijk te genezen wonden. Zelden vindt men kwetsuren midden in het lichaam en nog zeldzamer zijn de soldaten die door geweerkogels aan het hoofd worden getroffen. De Duitsers verspillen hun schietvoorraad in grote hoeveelheden.

In het groothertogdom Luxemburg.

Een fabrikant, die in de nabijheid van Charleroi en de grens van Luxemburg zijn bedrijf uitoefende en nu is gevlucht van het door de Duitsers geteisterde gebied, verteld aan de Indépendance het volgende:

Toen wij verleden zondag, twee augustus, ontwaakten was de stad Luxemburg en waren alle verkeersmiddelen in handen der Duitsers, en niet weinig verbaasd waren de Luxemburgers toen zij aan het hoofd der detachementen Duitse soldaten, die de stad in bezit namen, een groot aantal employés der grote handelshuizen in Duitse uniformen zagen aankomen. Dezen hadden de vorige dag nog in Luxemburg gewerkt. Nu kwamen ze in uniform terug, stelden zich aan het hoofd der troepen en leidden ze door de straten; huiszoekingen volgden. Honderden gedeserteerden uit de Elzas en Lotharingen, die zich in Luxemburg veilig waanden, werden uit het bed gelicht en weggevoerd. Sedert zijn dezen niet meer teruggezien.

Ieder die tegenstribbelde werd door de Duitsers met de revolver bedreigd. Majoor van Dyck, eerder commandant van de stad, die

tegen deze schending van het volkenrecht protesteerde, krijgt een antwoord: “Het is misschien uw manier van handelen niet maar het is de onze.” En terwijl de officier hem de revolver op de borst zette, riep hij: “Maak plaats.”

Op het land gaat het er treurig aan toe. Een voorman die een auto-vrachtwagen met levensmiddelen van Differdange naar Dippade, werd aangehouden. Zijn wagen werd verbeurd verklaard. Hij verzette zich en riep luidkeels, maar werd weggevoerd. Dat was dinsdag. Woensdag werd hij voor de krijgsraad gebracht. Men weet niet wat er van hem geworden is.

Ieder die zich op de weg bevindt waar Duitse konvooien langs komen, wordt als spion aangehouden en zonder onderzoek gevangen gezet. Kinderen van acht en tien jaar, die op het gezicht der soldaten lachten werden ingerekend, een dag lang vastgehouden en eerst daarna aan hun verschrikte en ontdane ouders teruggebracht.

Van Luxemburg tot Rodange zijn de velden verwoest. De tuinen zijn geplunderd; groenten, aardappelen enz. zijn van de bewoners afgenomen. Huizen die aan de vuurlinie in de weg stonden, zijn neergehaald. De Duitsers maken verschansingen en wee ieder dier er maar naar durft kijken. Overal, en dat is typerend voor hen, beschouwen zij zich als volkomen thuis. De Duitse vrouwen in Luxemburg behandelen de inwoners geringschattend en doen alsof de Luxemburgers dankbaar mogen zijn dat zij daar mogen wonen.

Het is in één woord een waar schrikbewind. En toch heeft Luxemburg zich niet verzet; het was niet vijandig gezind tegen Duitsland. Is het hiermee niet bewezen dat toegevendheid tegenover de Pruisen niet bestaat?

Berlijn, 9 augustus. Het officieuze bureau van Wolff meldt:

Luik is beslist in onze macht.

De verliezen van de vijand zijn groot. Onze verliezen zullen onmiddellijk worden medegedeeld, zodra er betrouwbare gegevens over zijn.

Het transport van 3 tot 4 duizend krijgsgevangen Belgen naar Duitsland is reeds begonnen.

Volgens berichten zouden wij te Luik een vierde gedeelte van het gehele Belgische leger tegenover ons gehad hebben.

10 augustus 1914

De generaal der infanterie von Emmich, die de stormaanval der Duitse troepen bij Luik heeft geleid, is door de keizer begiftigd met de orde “pour le mérite”.

Brussel, 9 augustus, 12 u. De toestand is bij voortduring goed voor België. Luik is omsingeld, wat te verwachten was. Al de forten houden zich goed. De stad schijnt niet ernstig bezet, de forten worden nauwelijks beschoten. Het Belgische veldleger is goed. De soldaten zijn behoorlijk gevoed en strijdvaardig.

De koning neemt vanochtend de verdedigingswerken in ogenschouw.

Een groot deel van het betreden grondgebied is door de Fransen, die steeds voortrukken, van Duitsers gezuiverd, hetgeen nog steeds wordt voortgezet.

De Belgische cavalerie werkt prachtig.

Franse treinen zijn vannacht door Brussel gereden.

Brussel, 9 augustus, 12 u ‘s middags. De forten van Luik houden het nog altijd uit. In het zuiden der provincie is een patrouille uhlanen gevangen genomen.

Naar de Soir meldt, is Verviers geheel verduitst. In de plaats van de gevangen genomen Belgische burgemeester is een Duitser aangesteld. De burgemeester van Verviers was ook het oudste lid der Belgische kamer.

Brussel, 9 augustus. De Chronique schrijft: de Fransen zijn in België, gisteren is het ons officieel medegedeeld.

Hun medewerking zal zo krachtig mogelijk zijn, men moet hen echter de tijd laten in grote getale aan te komen. Tot heden hebben zij nog alleen de tijd gehad een belangrijke cavaleriemacht te sturen, gevolgd door de voorhoede van een eerste legerkorps. Andere korpsen volgen reeds. Een beslissende actie wordt binnenkort verwacht. De balans van de Belgische weerstand is op het ogenblik: drie Pruisische korpsen door de Luikse versterking in de pan gehakt, 25.000 man buiten gevecht gesteld, 27 kanonnen verloren. De Duitse soldaten, die zonder eten en zonder kogels zitten, worden ontmoedigd.

Brussel, 9 augustus. De generale staf meldt dat de standplaatsen der Duitse troepen sedert zaterdag gewijzigd zijn. Hun vooruitgeschoven cavalerie-afdelingen zijn blijkbaar teruggetrokken onder de onweerstaanbare aanval van Franse troepen, die reeds in groten getale op Belgische bodem staan. Het gehele gebied ten zuiden van de Maas is van Duitse troepen gezuiverd en hun aanvallende beweging tot staan gebracht.

Brussel, 9 augustus. De Belgische zenuwen staan gespannen als snaren: bij de minste aanpakking trillen en zingen ze. Toen vannacht het bericht van de Franse overwinning te Mühlhausen bekend werd gemaakt, is heel Brussel in gejuich uitgebroken. Wildvreemde mensen vielen elkander om de hals; een Luikenaar, wiens huis in brand stond en die heel zijn vermogen verloren had, stortte tranen van vreugde toen ik hem het nieuws mededeelde. Vanochtend blijft de geestdrift duren; men schijnt vergeten te hebben dat de vijand nog altijd op ons grondgebied is. De toestand te Luik is trouwens uitnemend; de offensieve macht van Duitsland schijnt verlamd. Geen enkele nieuwe schermutseling is aan te stippen, de vijand heeft zich buiten het bereik der forten teruggetrokken, hij bereidt zich waarschijnlijk tot een nieuwe aanval voor. Men weet echter dat de Belgische troepen reeds weer geheel bereid zijn om hem te ontvangen.

De Franse krijgsmacht die ze steunt, is trouwens meer dan geruststellend voor de Belgen en heeft uitdrukkelijk verklaard dat de forten onmogelijk kunnen worden ingenomen. De staat van beleg is thans voor heel het land gedecreteerd; aan alle bruggen is de burgerwacht opgesteld en oefent ten strengste toezicht op de voorbijgangers. Nu en dan houden zij met dezen een praatje; een wacht bekende mij, dat het was om te horen of de uitspraak van het Frans Duits klinkt. De Duitsers worden niet uitgedreven, maar hun wordt verzocht België te verlaten. De minister van oorlog heeft een oproep tot de kleermakers gericht voor het maken van uniformen ten behoeve van de talloze vrijwilligers die zich blijven aangeven. De bladen publiceren de lijst der gekwetsten, die in de Brusselse ambulances zijn opgenomen, hun aantal is betrekkelijk gering. Velen ervan zijn reeds naar het front teruggekeerd.

Maastricht, 9 augustus. Ik seinde u hedenochtend dat de brug bij Visé door Belgisch geschut opnieuw vernield zou zijn. Dit oorspronkelijk bericht, mij door een ooggetuige medegedeeld, lijkt mij thans zeer onwaarschijnlijk, zo niet onjuist. Hedennamiddag toch zag ik, mij op Pruisisch gebied ten zuiden van Eijsden bevindend, op korte afstand belangrijke troepenbewegingen in westelijke richting. Ruiterij, gevolgd door infanterie, marcheerde met kalmte en orde als op een paradeveld. Eindeloze rijen wagens met levensmiddelen, munitiewagens enzovoort volgden dezelfde weg. Hieruit blijkt ten duidelijkste dat het eerste bericht onjuist moet zijn en door opwinding geïnspireerd, daar, naar ik verneem, de forten rond Luik nog steeds in Belgisch bezit zijn en het vermoedelijk doel der Pruisische troepen de Kempen, wellicht de omstreken van Tongeren is, waar een concentratie van het Belgisch leger verwacht wordt.

Maastricht, 9 augustus. Boven het zomerse en zondagse Maastricht dreef vanochtend vroeg een eendekker statig langs de blauwe hemel. Een Belg of een Duitser, wie zou het op zulke hoogten kunnen uitmaken? Maar de bevolking van deze mooie stad, langs welker hoofdstraten de ganse dag een dichte menigte gaat, meende er een Duits vliegtuig in te zien. In een auto, door Haagse heren ter beschikking van de afdeling alhier van het Rode Kruis gesteld, zouden wij vanochtend langs de rechter Maasoever over de Pietersberg in de richting van Eben rijden, om te zien of daar ook gewonden waren, die ter verpleging naar Maastricht teruggebracht moesten worden. De buitengewoon strenge orders echter, die voor het over de grens gaan van Rode Kruisauto's zijn uitgevaardigd en waaraan de Nederlandse grenswachten volledige toegang verlenen, hadden ons bijna belet op Belgisch gebied te komen. De zeer speciale vergunning echter, die een bij ons toevallig in de tuf

zittende Rode Kruisvrijwilliger bezat om de Nederlandse grens te passeren, mocht het Nederlandse militaire hart vermurwen.

In het Belgische dorp Kanne echter, verzekerden uit Eben komende Belgen, dat daar voor een ambulance vooralsnog niets te doen was. Er was daar niet gevochten en er waren geen gewonden; dus keerden wij onverrichterzake door het vriendelijk lachende Limburgse land, langs een aardig kasteel dat juist op de grens staat, langs heuvels met rijpend graan en bos naar Maastricht terug. Het overschot van de ochtend heb ik besteed met het brengen van een bezoek aan het gesticht Calvariënberg en aan de particuliere ambulance van de familie Seydlitz, waar vele gekwetste soldaten zijn binnengebracht. In beide inrichtingen heb ik de arme gewonden gezien. Ik zal u veel beschrijving besparen en niet trachten u het navrante treurige schouwspel van de rijen mat neerliggende jongemannen voor ogen te roepen. In Calvariënberg stond de helper van het Rode Kruis nog met de handen rood van aangekleefd bloed; er was even tevoren een gewonde binnengebracht, die eerst te Eijsden door graaf de Geloes was opgenomen, maar wiens toestand dringend hospitaalverpleging nodig maakte. Men behoeft waarachtig niet zoetelijk van aard te zijn, om bij het zien van al deze ellende diep medelijden te gevoelen met de ongelukkige neergeschotenen. Van de “panache” van de oorlog blijft zo bitter weinig over, als men alleen de hospitaalkant ervan te zien krijgt.

De tot ziekenhuis ingerichte villa van de familie Seydlitz, die haar liefdewerk vervult met een toewijding en opofferingsgezindheid die diepe bewondering wekken, ligt te midden van een heerlijke bloementuin in een der mooie buitenwijken van Maastricht. De vrouw des huizes heeft zich onder leiding van een medicus aan het hoofd van de verplegingsdienst gesteld waarbij geestelijke zusters hun uitnemende hulp verlenen. Juist toen wij er vanochtend waren,

werd onze bijstand ingeroepen om een gekwetste naar de eerste verdieping te dragen, daar er nu beneden 15 soldaten zijn opgenomen en de ruimte gevuld raakt. Een brancard was per auto fluks uit de Augustijnenkerk gehaald en weldra droegen wij de jongeman naar boven waar de weelde van een proper bed hem wacht.

Ik vermoed dat ik hier mede mijn mededelingen die ik U van Maastricht uitzond zal kunnen besluiten. Er zullen waarschijnlijk nog dagenlang gewonden aangebracht worden, want zelfs wanneer de strijd zich verder naar het zuiden, dus van onze grens af, verplaatst, zal, wanneer het uitleveren der gekwetsten aan het Nederlandse Rode Kruis wat vlotter georganiseerd zal zijn, de treurige intocht der verminkte soldaten toch nog lang aanhouden en ook het verslag daarvan zal, naar hetgeen hier is medegedeeld, in zijn verschrikkelijkheid een eentonig relaas worden.

Ten slotte zij medegedeeld dat de burgemeester van Maastricht heden een telegram ontvangen heeft waarbij het hoofdbestuur van het Rode Kruis de Haagse heren die hun auto's ter beschikking van het Rode Kruis gesteld hadden en daarmee hier zo nuttig werk verrichtten, onmiddellijk naar Den Haag terugroept. Ook de auto van prins Hendrik is naar Den Haag ontboden.

Maastricht, 9 augustus, 7 u 25. Deze zondag, zo vreedzaam als wij hem hier in een gewone tijd ook kennen, zo brak hij aan: een stille morgen, en daar opeens weer geschut, wel een uur lang, aanhoudend en zwaar, zoals we het de laatste dagen zelfs niet hoorden. Vanwaar het kwam? Velen beweren uit de richting van Tongeren, maar wie zal het zeggen? Wezen het misschien de twee vliegmachines aan, die in de morgenuren de koers van het oosten

naar het westen zetten en aldus in de richting Tongeren verdwenen?

In het Rode Kruis was de hele nacht rustig; er kwamen geen nieuwe gewonden aan. De dokters hadden een stille nacht.

De woning van oud-minister Regout is klaar om 38 patiënten te ontvangen. Het ziet er keurig en in de puntjes uit, dankzij de medewerking van tal van dames, die al haar krachten inspannen om de ambulance zo spoedig mogelijk klaar te krijgen. Er was een hele lijst van benodigdheden aangevraagd van het Rode Kruis alhier, dat helaas niets te veel heeft; maar een paar uur later was dit reeds niet meer nodig: particulieren hadden reeds in alles voorzien.

De villa van mevrouw Seydlitz heeft reeds 15 patiënten, terwijl de heer Franquinet, te Vroonhof, Houthem, zijn villa eveneens beschikbaar heeft gesteld en er ook reeds menige gewonden heeft liggen.

Maastricht, 10 augustus, 11:07 in de voormiddag. Evenals gisteren is er vanochtend in de vroegte weer schieten gehoord en men kan slechts gissen, waar de schoten vallen, Luik? Tongeren? Wie zal het zeggen?

Brussel, 10 augustus. In ambtelijke Belgische kringen verzekert men, dat er om Luik of in de stad niet is gevochten (waarschijnlijk is bedoeld: “gisteren niet is gevochten”.)

Te Soiron bij Pépinster (aan de weg van Verviers naar Seraing) waren 200 Duitsers binnengerukt. Drie veldwachters, die op hen hadden geschoten, werden gegrepen en terechtgesteld; in het dorp werd daarna een bloedbad aangericht.

Overal wordt een terugtrekken van de Duitse cavalerie opgemerkt onder de onweerstaanbare druk van de talrijke Fransen, die er heel wat buiten gevecht stelden.

In het gebied ten zuiden van de Maas heeft geen ernstig treffen plaatsgevonden. Het aanvallend optreden van de Duitsers is volkomen tot staan gebracht. Er wordt thans geen strijd van betekenis meer verwacht, voor de Fransen en de Belgen tot een aanvallend optreden overgaan.

Brussel, 10 augustus. Volgens de Antwerpse Matin heeft vrijdag een gevecht in de omtrek van Udange (Vance) bij Arlon (in het zuidoosten van Belgisch Luxemburg) plaats gehad tussen Fransen en Duitsers. Er waren, zo luidt het bericht uit Belgische bron, talrijke doden en gewonden aan Duitse zijde; vooral te Etalle was dit het geval, 60 Duitsers werden gevangen gemaakt.

Brussel, 10 augustus. De bladen melden, dat de bisschop van Luik en 15 andere notabelen, onder wie de burgemeester, kamerleden en senatoren, die zich naar de Duitse generaal begeven hadden om hem te vragen de stad niet te bombarderen, ten antwoord kregen, dat aan hun verzoek niet kon worden voldaan, indien de forten niet werden overgegeven. De afvaardiging zou in gijzeling gehouden zijn.

Brussel, 10 augustus. Een compagnie van het 14e regiment heeft dankzij het bezit van een mitrailleuse de 5e augustus voor Luik tussen de forten Barchon en Evegnée van 1 uur tot half zes in de morgen het hoofd geboden aan een Duits regiment en bovendien een bataljonsvaandel en regimentsstandaard benevens twee vernielde mitrailleuses overmeesterd.

Brussel, 10 augustus. De gouverneur van Namen heeft een proclamatie uitgevaardigd, waarin met de dood wordt bedreigd ieder persoon van meer dan 16 jaar, die aan de verdediging van de vesting afbreuk doet of tracht afbreuk te doen.

Maastricht, 10 augustus. Gekwetsten zijn er sedert mijn vorige bericht niet meer door het Rode Kruis aangebracht. De voormalige Augustijnerkerk, die ook een tijdlang als school gebruikt en afgekeurd is, is zoals gij weet het voornaamste hospitaal van het Rode Kruis in Zuid-Limburg. De ruime lokalen van het oude gebouw kunnen heel wat gekwetsten herbergen. Dokter Van der Goot, de bekende chirurg uit Den Haag, die ook in de Transvaaloorlog met een ambulance is uitgetrokken, staat er aan het hoofd van de geneeskundige dienst. Op het ogenblik worden er 49 gewonden verpleegd. Door hard werken heeft men van het oude gebouw een zo goed mogelijk hospitaal gemaakt en onder deskundige leiding verrichten er tal van bereidwillige jonge Maastrichtse mensen allerlei noodzakelijk werk naar hun beste krachten. De 49 patiënten zijn over de verschillende lokalen verdeeld. Er is nog ruimte voor nieuwe gekwetsten, maar ook met het oog op de beschikbare ruimte zal men de herstelden gaarne zien gaan.

‘s Ochtends in de vroegte begint dokter Van der Goot met zijn staf van assistenten en verpleegsters zijn rondgang door de zalen, die, opgevrolijkt door vazen met bloemen bij de geopende vensters, een vredige indruk maken. In het eerste lokaal liggen de Belgen, want men heeft het voorzichtiger geacht ook in de ziekenzalen de nationaliteiten maar gescheiden te houden. Ik zag er drie kogels, die de chirurg uit ledematen van gekwetsten verwijderd hadden, onherkenbaar vervormde stukken metaal, waaraan echter het onderscheid tussen Duitse en Belgische kogels nog te onderkennen was.

Het merendeel der patiënten, die thans in verpleging zijn, is niet zwaar gekwetst. Zij eten met smaak hun ochtendpap en glunderen dan nog, als de stapels dubbele boterhammen met iets erop en de koppen koffie binnengedragen worden. Maar enkele gekwetsten zijn er hoogst ernstig aan toe.

Zo ligt in dit Augustijnerhospitaal een Duitser met een schrikwekkende aangezichtswonde. Een granaat heeft hem een groot deel van lippen en linkerwang weggerukt. Een andere heeft een schot in de linkerborst gekregen, dat in de long is doorgedrongen en nu is er longontsteking bijgekomen. Bij zijn bed hield dr. Van der Goot lang stil. De jonge semi-arts, die de nachtwake gehad had, gaf inlichtingen en de dokter beluisterde de gekwetste aan borst en rug. Daarvoor werd met een enkel woord stilte in de ziekenkamer bevolen. Van buiten drong geen geluid door, maar plotseling vielen in de spanning van het luisteren de hoge carillon-klanken van een toren door het wijd opengeslagen venster, met de bloemen in de zon, naar binnen. En op het bemoedigende woord van de geneesheer haalde de gekwetste met het smartelijke, matte gelaat “tief Atem”.

De ene zaal volgt op de andere. Zij die het nodig hebben, worden zo straks verder geholpen. In een der laatste zalen is een Duitse soldaat al weer zover, dat hij op een stoel mag opzitten. Hij draagt de arm in een doek. In deze zaal is een coiffeur bezig een der verpleegden keurig te scheren. De zeep schuimt hem om de kin, dat het een lust is. Boven het bed van een patiënt hangt een grote pijp, en op een vraag van de dokter, of hij ook tabak heeft, knikt de jongen voldaan. Boven vele bedden trouwens hangen onder de zorgzaam bijgehouden temperatuurlijsten prentbriefkaarten en andere kleine versieringen, die aan de ziekenzalen en vriendelijker aanzicht geven.

Maastricht, 10 augustus. Van hier is heden niet veel nieuws te melden. In het Rode Kruis zijn geen nieuwe gewonden binnengebracht en in de eerste twee dagen verwacht men er ook geen.

De commissaris der koningin bracht gisteren een bezoek aan het hospitaal der Augustijnen, waar hij werd ontvangen door de hoofdadministrateur, de heer H. Hijmans. De heer Ruys stelde zich op de hoogte en betuigde zijn hoge tevredenheid over de uitstekende toestand, waarin het hospitaal verkeert. De verplegingsdienst onder leiding van zuster Wessels uit Kampen marcheert, dankzij haar energieke plichtsopvatting, uitstekend. Op de mededeling van de burgemeester, dat ook Belgische gewonden met plezier zullen opgenomen worden, werd het volgende telegram ontvangen: “Remerciez très sincèrement bourgmestre de son obligeante communication. Ministre affaires étrangères”.

Graaf van Arnim, hier in het hospitaal overleden, wordt deze middag begraven. Hij zal naar zijn laatste rustplaats vergezeld worden door de concul van Duitsland op verzoek der familie, en door de burgemeester op verzoek van prins Hendrik.

In het Rode kruis is bericht ontvangen, dat drie gewonde Hollanders in Visé liggen. Men heeft de Duitse legeraanvoerder gevraagd die naar de grens te vervoeren, opdat men ze in het Rode Kruis kan opnemen.

Berlijn, 9 augustus. Franse kranten en ambtelijke organen, zo meldt het officieuze Duitse bureau van Wolff, en hebben het bericht van de inneming van Luik door de Duitsers tegengesproken en beweerd, dat voor de verpleging van de Duitse troepen in België niet gezorgd

is. Dit zijn leugens en het bewijst, hoe gering zelfs de ambtelijke Franse berichten te vertrouwen zijn.

Brussel, 10 augustus. De gouverneur van Vladivostok heeft een telegram van gelukwens gericht aan generaal Leman, het garnizoen van Luik en de vesting Antwerpen. Alle Duitsers en Oostenrijkers, die zich niet onmiddellijk aanmelden om hun papieren te laten onderzoeken, zullen als spionnen worden beschouwd.

Een Belgisch blad meldt, dat de Duitsers het mooie dorpje Soiron nabij Luik geplunderd hebben. Zij kwamen er met 200 man binnen en bleven er vredig op een boerderij en in de bijgebouwen van een kasteel, waar niemand anders was dan een boswachter en twee tuinlui. ‘s Nachts kwam bij deze drie het dwaze denkbeeld op om op de slapende Duitsers te schieten; het eerste schot doodde de schildwacht. De soldaten dachten aan een grote overrompeling en in de verwarring schoten ze op elkaar.

Er waren 13 doden, onder welke de commandant en 47 gewonden. De boswachter en de tuinlui werden ‘s ochtends gedood.

Het geknal van de geweren had de bewoners van het dorp al op de vlucht gejaagd en toen de Duitse soldaten, nu zonder commandant, Soiron binnenkwamen, hebben zij er verschrikkelijk huisgehouden.

Eén onzer correspondenten schrijft ons uit Maastricht:

Hier lopen de dolzinnigste geruchten. Voor en in Luik zouden 100.000 “Prusen” gevallen zijn. In de Etoile Belge van de 7e dezer lees ik dat drie Franse divisies de Belgische operaties steunen. Merkwaardig is dat ieder Pruisisch cavalerist “Uhlaan” genoemd wordt. Dit trof mij ook in Hollandse tijdschriften. Misschien is dit nog een overblijfsel en het gevolg van de stoute stukjes, die in 1870

die soort van ruiterij in Frankrijk heeft uitgehaald. Sedert 1893 onderscheiden de andere ruiterregimenten in Duitsland zich in niets van de uhlanen wat bewapening, uitrusting, enzovoort betreft. De dragonders, huzaren, kurassiers, jagers te paard (Pruisen), zware ruiters (Saksen) en “chevaux legers” (Beieren) hebben dezelfde exercitie-reglementen als de “sagenhafte” uhlanen. Ter voorlichting van het publiek lijkt mij deze opmerking niet ongewenst. Bovendien heeft Pruisen slechts over 16 uhlanen-regimenten te beschikken, ongerekend 3 der garde. Uit de aard der zaak zijn deze regimenten in het hele rijk gegarnisoneerd, en is het dus bijna onmogelijk dat aan de Frans-Belgische grenzen slechts deze ruiterafdelingen in actie kwamen. Vermoedelijk is de dwaling ontstaan doordat in 1870-‘71 slechts de uhlanen met lansen waren gewapend, sedert 1893 echter is, zoals ik boven te verstaan gaf, de gehele Duitse (dus ook Saksische, Beierse en Wurtenbergse) cavalerie met dit vreselijke wapen voorzien.

Naar mijn mening, is het onmogelijk dat binnen een week grote veldslagen worden geleverd. Mobilisatie kost tijd, concentratie nog veel meer. Hoe groot de capaciteit der Duitse sporen ook moge zijn, nooit zullen zij in staat zijn in zo korte tijd op de verschillende oorlogsterreinen een half miljoen strijders bijeen te brengen, nog geheel daargelaten de kolossale moeilijkheden die aanvoer van levensmiddelen en verpleging met zich brengen. De laatste grote veldslagen in 1870 die rondom Metz, Noiseville, Mars la Tour en Gravelotte-Saint-Privat geleverd werden, hadden eerst plaats op de 16^{e} en 18^{e} augustus. De mobilisatie was de 15^{e} juli daaraan voorafgaande afgekondigd. Een tijdsverschil dus van een maand. De slagen bij Saarbrücken-Spichern en Weissenburg, 6 en 8 augustus, waren meer “combats” dan “batailles”.

De strijd om Luik.

Aan een brief uit Luik ontleent het Handelsblad van Antwerpen het volgende: De nacht van woensdag op donderdag was verschrikkelijk; het kanongebulder zweeg geen ogenblik, tenzij bij het krieken van de dag. Maar toen begon de muziek opnieuw en men zou gezegd hebben, dat de Duitse artillerie haar stellingen dichterbij had gebracht. Men vernam te Luik dat een Duitse legermacht, met artillerie, erin gelukt was tussen de forten van Evegnée en Fleron door te dringen en te Bressoux, ten noorden van de Chartreuse, een voordelige stelling te bezetten.

Te half vijf ... boem! Daar valt een bom op het huis van een notaris, op de hoek der rue de Pitteurs en der Quai des Pêcheurs en stak het in brand. Boem! Een tweede komt terecht op de pont Maghin die er nu maar lelijk uitziet. Boem ! Een derde valt midden van het oefeningsplein van Brussel, waar men het vee voor de legerbevoorrading had samengebracht. Men moest het vee onmiddellijk naar Ans overbrengen en dit vervoer verwekte in de stad heel wat opschudding.

En de bommen vallen nog maar steeds voort. In de Puits en Sock wordt een huis half verwoest: in het hôpital de Bavière vernielt er een het laboratorium van dr. Troisfontaines; een deel van de zaal waar dr. Tocqmontier gewonden opereerde, is weggeblazen. In de Statie Luik-Jongfosse en niet ver van daar, in het militaire gasthuis is er ook schade aangericht. Erger is het in de rue Saint Laurent waar een bom in een weide valt en de twee kinderen dood van meneer Ysays, muzikant in het orkest van de Stadsschouwburg. Rond 11 u 30 valt er een bom op de passerelle, slaat ze gedeeltelijk weg en ontploft in de Maas, een hoge zuil water doende opstijgen.

Maar het schijnt, dat al dit lawaai maar één doel heeft; kracht bij te zetten aan het ultimatum dat generaal Von Emig aan de stad Luik ging betekenen.

Inderdaad, te 2 uur in de namiddag, is er een parlementair aangekomen. En nu vertalen wij één der laatste uit Luik verzonden brieven.

De onderhandelaar kwam in auto toe, geblinddoekt en vergezeld van een Belgisch officier. Een uhlaan, met de witte vlag, reed naast de auto, die de binnenplaats van het stadhuis binnensnorde. Daar had de eerste onderhandeling plaats.

Acht minuten later vertrok de auto naar het hotel van het provinciaal gouvernement, waarin ook burgemeester Kleyer en generaal Leman zich begaven.

Van dit ogenblik af vielen er geen bommen meer op de stad.

De onderhandelingen schoten zeer moeilijk op. De Duitse parlementair zegde dat er een aanzienlijke krijgsmacht voor de vesting stond geschaard en dat het was, uit een gevoel van menslievendheid, dat hij een laatste maal de overgave der stad en der forten kwam vragen. Generaal Leman antwoordde dat hij orders had en die orders als soldaat zou uitvoeren; hij kon, hij zou de forten nooit overgeven en vechten tot de laatste man; wat nu de eigenlijke stad Luik betrof ...

Ho, antwoordde de parlementair; alles of niets. Wij willen èn de stad èn de forten; het is voor ons een zaak van onontbeerlijke noodzakelijkheid.

In naam der bevolking van Luik drong burgemeester Kleyer aan; doch het was al boter tegen de galg.

De parlementair vertrok, zeggende dat voor 5 uur het antwoord moest ingekomen zijn en dat, zo te 6 uur het antwoord er niet was, de effectieve beschieting der stad zou herbeginnen.

Het nieuws verspreidde zich bliksemsnel door de hele stad en verwekte onder de bevolking een onbeschrijflijke paniek.

Talrijke families meenden dat de stad te vuur en te zwaard ging bezet worden, wierpen het nodige in een valies en bestormden de statie der Guillemins om met de naar Brussel stomende treinen de vlucht te nemen.

Rond half 6 was Luik een verlaten stad. Geen levende ziel meer in de ganse omgeving. Alle huizen waren gesloten en gebarricadeerd en de inwoners kropen te 6 uur allen in de klassieke schuilplaats bij tijden van beschieting; in hun kelders!

Een uur verliep en nog geen beschieting. Eindelijk, om 7 uur 's avonds viel het eerste schot: het was de aangekondigde beschieting, die terug een aanvang nam.

De eerste bom viel op de Place du Théâtre en drong diep in de grond op het met bomen omringde en met macadam bevloerde pleintje.

De bommenregen hield nu aan, terwijl de forten het Duitse vuur beantwoordden.

Huizen brandden af. Hoeveel? Men weet het nog niet en alle ogenblikken wacht men nadere bijzonderheden.

Men weet alleen dat de beschieting van ‘s morgens, de demonstratiebeschieting zoals de Duitsers het heten, veel lawaai had gemaakt en weinig schade aangericht.

In de stad vielen er in het geheel 6 bommen en men volgde in de lucht hun gloeiende kring. Rue Chaussee des Pres is een voorbijganger gedood en de gevel van een huis vernietigd. De huidenvetterij Bouvy werd in brand geschoten.

Het zijn de vluchtelingen uit Luik, die in Brussel de grote angst kwamen verspreiden. Volgens die mensen stond er geen huis meer recht en was heel de stad platgeschoten.

Die overdrijvingen zullen geen geruststellende indruk teweegbrengen en het ware te hopen, dat iedereen toch wilde begrijpen, dat in deze ogenblikken koelbloedigheid de boodschap is

De Vlaamse Gazet schrijft:

De drie Duitse legerkorpsen die Luik hebben aangevallen, zijn nog altijd ter plaatse, doch schijnen zich gereed te maken de Maas over te steken. zij zullen evenwel naar de stad Luik niet doortrekken, want de forten zullen hun gerij beletten over de wegen te komen.

Er blijft dus niets over dan langzaam, met veel verlies van materiaal, Luik links te laten liggen en de Maas over te steken nabij Visé enerzijds en tussen Luik en Hoei anderzijds.

Dit schijnt een plan te zijn, want een Duitse troepenbeweging is zichtbaar in Condroz. De troepen rukken op Hoei aan.

Zij zullen ons veldleger willen aantasten vooraleer de versmelting onzer troepen met de Franse legerkorpsen heeft plaats gehad. Doch

dan moeten zij een omtrekkende beweging maken en een grote afstand afleggen.

En hun bevoorradingsdienst wordt dan elk uur moeilijker. Het Belgische leger staat pal en gereed om deze schok te doorstaan. De manschappen worden zelfs ongeduldig.

Generaal Joffre, de Franse opperbevelhebber, heeft, volgens een bericht in de Belgische bladen, de Luikse forten met zijn staf bezocht. De Fransen verklaarden generaal Leman, dat die forten onneembaar zijn

De fortengordel om Luik is geheel ondermijnd. Komt het dus zover, dat zij door de Belgen ontruimd zouden worden, dan is het voldoende op een knop te drukken, om de koepelforten, het een na het andere, in de lucht te laten springen

De aanslag op generaal Leman.

Een ooggetuige verhaalt aan een Belgisch blad de volgende bijzonderheden over de aanslag op generaal Leman:

Generaal Leman was volop aan de arbeid met de leden van zijn staf, in de burelen van de rue Saint-Foy, toen men vlakbij hevig lawaai hoorde.

Dat is onduldbaar! Het is niet mogelijk hier te werken, zeiden de officieren, die aan de deur gaan zien wat daarbuiten voorvalt.

De Duitsers zijn daar!

Op hetzelfde ogenblik knettert een salvo van geweervuur; kapitein Marchand valt. Twee Pruisische officieren en zes soldaten, allen met het pistool in de vuist, zijn voor het huis met burgers die

vlaggen dragen. Ze trachten de officieren van de staf terzijde te duwen, want ze willen het hoofd van de staf hebben.

Geef me dadelijk een revolver, zegt generaal Leman.

Generaal, ge hebt het recht niet uw leven op dit ogenblik in gevaar te stellen, zei bevelhebber L ... Ge zult u laten vermoorden.

Neen, neen! Laat me door!

Commandant L ..., een echte reus, maakt er korte metten mee: hij pakt generaal Leman om het middel, en werpt hem over de muur heen van de Gieterij, waar hij dan zelf ook over klautert. Ze bevinden zich thans op de terreinen van de Gieterij. Men schiet op hen uit de ramen der naburige woningen, waar zogenaamde “burgers”, met brownings gewapend, geposteerd zijn.

L ... doet met geweld zijn generaal in het huisje van een werkman der fabriek binnentreden, waar de beide officieren een schuilplaats vinden te midden ener familie van brave lieden.

Aan de andere zijde van de muur schoten de kameraden van L... en de gendarmen de beide officieren en de zes Duitse soldaten neer, na een kort gevecht, waarin ook twee Belgische gendarmen sneuvelden.

De Belgische bladen melden, dat er donderdag bij Aarlen een gevecht is geleverd tussen de Franse en Duitse voorhoede. Een Duits generaal en zijn adjudant, die in een auto achter zijn ruiterij aanreed, sneuvelden. De auto vloog in brand en de twee officieren moeten verkoold zijn.

Luik. Een Belgisch dagbladman, die zich binnen de stad Luik heeft gewaagd, heeft daar de aanwezigheid van een talrijke

troepenmacht geconstateerd. De Duitsers gedragen zich kalm, wat ze nodig hebben betalen zij contant. Wel zijn strenge proclamaties afgekondigd. Enkele dier proclamaties zijn ondertekend: de opperbevelhebber van het Duitse Maasleger. Alle openbare gebouwen in de stad zijn door de Duitse troepen in bezit genomen: de gebouwen der universiteit, de scholen. Bij de inwoners zijn ze echter niet ingekwartierd. Overal wapperen nog de Belgische vlaggen; Duitse vlaggen ziet men nergens.

En, aardige bijzonderheid: de duiven, die op het oude bisschopspaleis nestelen, hebben op het binnenplein een hoekje waar zij gevoerd plegen te worden. De Duitsers hebben dat hoekje gerespecteerd, ofschoon zij de rest van het plein in gebruik namen.

De vermetele dagbladman verhaalt echter ook, dat de Duitsers, zodra zij de citadel hadden overmeesterd, daar jongelieden uit de beste kringen van Luik als gijzelaars opsloten, om zich voor een beschieting uit de forten te vrijwaren.

Even ongehinderd als hij Luik was binnengestapt, even onbelemmerd verliet hij het weer.

Er heeft in België zich zulk groot aantal vrijwilligers aangeboden, dat het departement van oorlog zich verplicht ziet aan de nieuw aangeworvenen te verzoeken, zich van de nodige boven- en onderkleding en van schoeisel te voorzien gedurende de tijd van africhting. Alle uitgaven zullen hun worden vergoed.

In samenwerking met de militaire inrichtingen, beijvert de particuliere nijverheid zich om de nodige uniformen te vervaardigen.

Er zijn thans 40.000 vrijwilligers.

Zij worden onder leiding van generaal Guiette afgericht; hierna zullen zij dadelijk bij de verschillende regimenten worden ingedeeld.